

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Studijní program: Sociální práce
Studijní obor Penitenciární péče
(kombinace):

NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE
SUBSTITUTE FAMILY CARE

Bakalářská práce: 09-FP-KSS-4018

Autor:

Martina RICHTEROVÁ

Podpis:

.....

Adresa:

Studentská 3278

276 01 Mělník

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Thelenová (Sýkorová)

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
78	0	0	9	34	5+1 CD

V Mělníku dne: 6.4.2010

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Mělníku dne: 6.4.2010

Martina Richterová

Poděkování

Děkuji všem, kteří mi byli nápomocni při psaní bakalářské práce a vytvářeli mi zázemí pro její tvorbu. Zvláště bych chtěla poděkovat Mgr. Kateřině Thelenové za odborné vedení, její ochotu, cenné rady, připomínky a trpělivost.

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala náhradní rodinnou péčí. Jejím cílem bylo analyzovat tuto problematiku. Práci tvořily dvě hlavní části. Jednalo se o část teoretickou, ve které byly vymezeny základní pojmy související s problematikou, pozornost byla věnována především jedné z forem náhradní rodinné výchovy, pěstounské péči. Praktická část byla zaměřena na zkoumání vztahu mezi příbuzenskou formou pěstounské péče a výskytem výchovných problémů u dětí. Při průzkumu byla použita metoda analýzy dokumentů, provedena byla analýza spisové dokumentace pěstounských rodin vedených v evidenci oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu Neratovice, jednalo se celkem o 25 rodin.

Výsledky potvrdily výskyt výchovných problémů u dětí svěřených do pěstounské péče, především pak v pěstounské péči příbuzenské. Nejčastějším výchovným problémem byla zjištěna agresivita dětí. Významným zjištěním byla absence odborné přípravy příbuzných pěstounů. V závěru práce byly shrnuty všechny získané poznatky. Z výsledků průzkumu vyplynuly návrhy opatření, zejména tvorba jednotné metodiky přípravy pěstounů a nutnost vyžadovat absolvování přípravy i u pěstounů z řad osob příbuzných.

Klíčová slova: náhradní rodinná péče, pěstounská péče, výchovné problémy, příprava pěstounů, oddělení sociálně právní ochrany dětí, rodina

Summary:

The baccalaureate paper dealt with substitutionary family care. Its objective was to analyze this problem. The paper consisted of two parts: Firstly, the theoretical part, in which the basic conceptions related to the problem were defined. Attention was paid above all to one form of substitutionary family care – foster care. Secondly, the practical part, which was focused on the enquiry into the relation between the relational care and the occurrence of educatory problems with children. In the enquiry, document analysis method was used and record documentation analysis of foster families registered in the files of Neratovice Municipality Department for Social and Legal Protection of Children was carried out. In total, 25 families were concerned in this enquiry.

The results confirmed the occurrence of educatory problems with children given to fosterage, especially in relational fosterage. The most frequent ascertained educatory problem was aggressiveness of children. A significant finding was the absence of special preparation of foster-relatives. All knowledge obtained was summarized in the final part of the paper.

Drafts of measures ensued from the results of the enquiry, especially the formation of unified methodology of foster parents' preparation and the necessity to undergo preparation also for fosterers from the rank of relative persons.

Key words: Substitutionary family care, foster care, educatory problems, preparation of fosterers/foster parents, Department for Social and Legal Protection of Children, family.

Abstract:

Die Arbeit behandelt Versorgung mit alternativen Familie. Sein Ziel war es, dieses Problem zu analysieren. Die Arbeit bestand aus zwei Hauptteilen. Es war ein theoretischer Teil, in dem die grundlegenden Konzepte im Zusammenhang mit Problemen, die Aufmerksamkeit wurde in erster Linie eine Form der Ersatz Familienpflege, Pflegefamilien gewidmet. Der praktische Teil der Prüfung wurde auf die Beziehung zwischen der Form der Verwandtschaft Pflegefamilien und dem Auftreten von Problemen im Bildungswesen bei Kindern ausgerichtet. In der Umfrage-Methode wurde verwendet, um Dokument-Analyse führte die Analyse der Akten von Pflegefamilien in den Aufzeichnungen der Abteilung sozialen und rechtlichen Schutz von Kindern aufbewahrt Gemeinde Neratovice, gab es insgesamt 25 Familien.

Die Ergebnisse bestätigten das Vorkommen von erzieherischen Problemen von Kindern zugeordnet zu pflegen, vor allem in Verwandtschaft zu fördern Pflegefamilien. Die häufigsten Verhaltensstörungen von Kindern wurden Aggressivität gefunden. Eine wichtige Erkenntnis war die mangelnde Ausbildung von verwandten Pflegeeltern. Die Schlussfolgerung fasst alle Lektionen gelernt. Die Ergebnisse der Befragung wurden Maßnahmen vorgeschlagen, insbesondere die Schaffung einer einheitlichen Methode für die Ausbildung von Pflegeeltern und die Notwendigkeit der Ausbildung von Pflegeeltern auch erforderlich, aus den Reihen der Angehörigen.

Stichwort: Alternative Familienpflege, Pflegefamilien, erzieherische Probleme, die Ausbildung von Pflegeeltern, Abteilung für sozialen und rechtlichen Schutz von Kindern, Familie

Obsah:

Úvod.....	9
1 Teoretická východiska.....	10
1.1 Náhradní výchova	10
1.1.1 Ústavní výchova.....	10
1.1.2 Náhradní rodinná péče	14
2 Pěstounská péče.....	17
2.1 Typy pěstounské péče	18
2.2 Práva a povinnosti pěstounů.....	21
2.3 Dávky pěstounské péče	22
2.4 Zprostředkování pěstounské péče	23
2.5 Příprava pěstounů	25
3 Nejčastější výchovné problémy dětí a mládeže	27
3.1 Význam rodiny.....	27
3.2 Instituce zabývající se ohroženými dětmi	29
3.3 Typy poruch chování.....	30
3.3.1 Neagresivní poruchy chování.....	32
3.3.2 Agresivní poruchy chování	33
3.3.3 Delikvence a kriminalita dětí a mládeže	34
3.3.4 Užívání alkoholu a drog	35
3. 4 Příčiny výchovných problémů	37
3. 5 Prognóza a náprava poruch chování.....	37
4 Shrnutí teoretické části	38
5 Praktická část.....	39
5.1 Metodika praktické části	39
5.2 Cíle praktické části	39
5.2.1 Stanovení předpokladů průzkumu.....	40
5.3 Metody a techniky výzkumu	40
5.3.1 Předvýzkum.....	41
5.4 Výzkumný vzorek	42
5.5 Prezentace a interpretace dat	43
5.5.1 Klasická forma pěstounské péče	44
5.5.2 Příbuzenská pěstounská péče	47

5.6 Shrnutí výsledků průzkumu a ověření předpokladů.....	70
Závěr.....	71
Návrh opatření.....	72
Seznam použité literatury	74
Seznam příloh.....	78

Úvod

Problematika náhradní rodinné péče je tématem často diskutovaným. Blíže jsem měla možnost se s touto problematikou seznámit, když jsem začala pracovat jako kurátorka pro mládež. V rámci výkonu mé profese jsem se zabývala dětmi a mládeží, u kterých byly řešeny výchovné problémy, poruchy chování, trestná činnost a jiné patologické jevy. V poslední době se mými klienty stále častěji stávají děti, které jsou svěřeny do pěstounské péče. Tento fakt byl pro mě impulsem pro to, abych se s tou formou náhradní rodinné výchovy blíže seznámila. Jako kurátorku pro mládež mě zajímá především oblast výchovných problémů u dětí vyrůstajících v pěstounských rodinách.

Jako cíl své práce jsem stanovila analýzu problematiky náhradní rodinné péče. Bakalářská práce se zaměřuje na výskyt výchovných problémů v pěstounských rodinách. Na základě mých zkušeností se domnívám, že výchovné problémy dětí řeší řada pěstounů. Zajímá mě rovněž, v jakém vztahu je existence problémů s chováním dětí svěřených do pěstounské péče a fakt, zda pěstouni absolvovali či neabsolvovali přípravu.

Práce je složena ze dvou základních částí – části teoretické a části praktické. V teoretické části jsou nastíněny základní pojmy, které s danou problematikou souvisejí. Prostor je věnován především vysvětlení pojmu náhradní rodinná péče, formám této péče, legislativnímu ukotvení problematiky. Vzhledem k tomu, že se ve své práci zabývám výchovnými problémy dětí, je část této kapitoly věnována také tématu poruch chování dětí a mládeže.

Část praktická obsahuje vlastní výzkum zkoumající pěstounské rodiny, které jsou vedeny v evidenci oddělení sociálně právní ochrany v Neratovicích. Jako výzkumnou metodu jsem zvolila analýzu spisové dokumentace, neboť jako zaměstnanec oddělení sociálně právní ochrany dětí se sama na tvorbě této dokumentace podílím a pracuji s ní. **Cílem praktické části bakalářské práce je provést srovnání modelů pěstounské péče, kdy prvních z nich je pěstounská péče klasická a druhým pěstounská péče příbuzenská. Kritériem srovnání bude výskyt výchovných problémů, jejich specifikace. Konečným vyústěním bakalářské práce bude vyvození důsledků do oblasti přípravy pěstounů.**

1 Teoretická východiska

Předložená bakalářská práce se zabývá náhradní rodinnou péčí. Jde o poměrně širokou oblast, která zahrnuje mnoho témat. Považuji proto za nezbytné v úvodní části vymezit základní pojmy, které jsou pro text stěžejní a které umožní pochopit problematiku náhradní rodinné péče v širším kontextu.

1.1 Náhradní výchova

Lze předpokládat, že v zájmu dítěte je, aby vyrůstalo ve své biologické rodině. V praxi dochází k situacím, kdy rodina není schopna z různých důvodů zajistit péči o své dítě. V takovém případě musí být péče o dítěte zajištěna jinou, vhodnou náhradní péčí.

V České republice rozlišujeme v současné době následující **formy náhradní výchovy** (zákon č. 64/1993 Sb., o rodině, v platném znění):

- ústavní výchova
- náhradní rodinná péče

Je nezbytné neustále mít na paměti, že **cílem výchovy** (a to jak v rodině biologické, tak i v náhradní) musí být vždy snaha o to, aby z dítěte vyrostl zdravý jedinec, a to ve smyslu definice vytvořené Světovou zdravotní organizací, podle které zdraví představuje stav tělesné, duševní a sociální pohody (Králičková, 2007, str. 46).

Škoviera (Škoviera, 2007, str.27) vymezuje pojem náhradní výchova jako výchovu na základě rozhodnutí soudu, a to:

- v instituci k tomu určené
- v jiné než biologické rodině

V následujících kapitolách se budu výše uvedeným formám náhradní výchovy věnovat podrobněji.

1.1.1 Ústavní výchova

Existují děti, jejichž potřebám nevyhovuje forma náhradní rodinné péče z různých důvodů (např. navázání velmi silných citových pout mezi dětmi a pěstouny, které dětem působí těžkosti v kontaktu s vlastními rodiči). Pro tuto skupinu dětí je vhodná **jiná forma náhradní výchovy** a sice výchova **ústavní**. V zájmu dítěte je však nutno zajistit, aby doba, po kterou

bude dítě v ústavním zařízení pobývat, nebyla jen prázdným časem v jeho životě a v životě jeho rodiny. Tato doba by měla být využita ke snižování citové deprivace dítěte, která vzniká jeho oddělením od rodiny a ke kvalitativním změnám v postojích rodičů a jejich podmínkách (rodinných, sociálních). Ústavní výchova by měla být chápána jako pomoc dítěti a jeho rodině (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Podle stejných autorek se pojetí ústavní výchovy mění. V minulosti byla ústavní výchova vykonávána především ve velkokapacitních zařízeních pro výkon ústavní výchovy, některé děti zde prožily i 15 – 18 let svého života. S rodinou dítěte po umístění nikdo nepracoval. Důsledkem pak byla velmi obtížná integrace dětí do společnosti po ukončení ústavní výchovy. Podstatou byla doktrína, že nejlepším pečovatelem o děti v obtížné situaci je stát (Bechyňová, Konvičková, 2008).

V současné době je kladen důraz na sociální práci s dítětem, které bylo umístěno do ústavního zařízení a s jeho rodinou. Cílem této práce je možnost návratu dítěte domů, ke své rodině. Podpora fungování rodiny a obnovení jejích funkcí se nazývá sanace. **Sanaci rodiny** definovaly ve své knize výše zmíněné autorky. Podle nich je sanace rodiny „soubor opatření sociálně-právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti, jehož sociální, biologický a psychologický vývoj je ohrožen. Důsledkem neřešení nebo akutní situace ohrožení dítěte může být jeho umístění mimo rodinu. Základním principem sanace rodiny je podpora dítěte prostřednictvím pomoci jeho rodině. Cílem sanace rodiny je předcházet, zmírnit nebo eliminovat příčiny ohrožení dítěte a poskytnout rodičům i dítěti pomoc a podporu k zachování rodiny jako celku. Konkrétně se jedná o činnost směřující k odvrácení možnosti odebrání dítěte mimo rodinu, k realizaci kontaktů dítěte s rodinou v průběhu jeho umístění nebo k umožnění jeho bezpečného návratu domů“ (Bechyňová, Konvičková, 2008, str. 18).

Matoušek v souvislosti s ústavní výchovou konstatuje, že „ústav je vždycky pokus o umělý domov“ (Matoušek, 2008a, str. 20).

Pokud musí dojít k umístění dítěte mimo rodinu, rozhoduje o nařízení ústavní výchovy pouze **soud**. K tomuto rozhodnutí dochází, **jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit** (§ 46 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění).

Podle citovaného zákona je soud před vydáním rozhodnutí, kterým nařídí ústavní výchovu, povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo

rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Obě tyto formy mají přednost před výchovou ústavní.

Ústavní výchova končí zletilostí dítěte, popř. může o zrušení ústavní výchovy ještě před dosažením zletilosti rozhodnout soud. Soud ústavní výchovu zruší vždy, když pominou důvody ústavní výchovy nebo pokud lze dítěti zajistit náhradní rodinnou péči. Soud může rovněž v závažných případech rozhodnout o prodloužení ústavní výchovy až o jeden rok po dosažení zletilosti (v praxi k tomuto rozhodnutí dochází především v souvislosti se vzděláním dítěte).

Vzhledem k tomu, že nařízení ústavní výchovy lze považovat za velmi vážný zásah do práv dítěte a rovněž do výkonu rodičovské zodpovědnosti, zjišťuje soud nejméně jednou za půl roku, zda důvody pro ústavní výchovu stále trvají. Tuto skutečnost zjišťuje soud následujícími způsoby (zákon č. 64/1993 Sb., o rodině, v platném znění):

- vyžádá zprávu příslušného orgánu sociálně právní ochrany dětí,
- zjistí vyjádření dítěte (s ohledem na věk),
- zjistí stanovisko rodiče dítěte.

Ústavní zařízení, kde se ústavní výchova vykonává, jsou diferencována podle věku dítěte, podle jeho fyzických a psychických schopností a podle důvodů, proč bylo o ústavní výchově rozhodnuto - zdravotní stav, poruchy chování, atd.

Ústavní výchova je upravena historicky první zákonnou úpravou, **zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění.**

V současné době je ústavní výchova vykonávána v (zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění):

- diagnostických ústavech – pro děti a pro mládež,
- dětských domovech,
- dětských domovech se školou,
- výchovných ústavech pro mládež.

V těchto zařízeních jsou umístěny děti zpravidla ve věku od 3 do 18 let. Děti od 0 do 3 let věku se umísťují do zařízení, které spadají do resortu Ministerstva zdravotnictví ČR. Jedná se o tato zařízení (zákon č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu, v platném znění):

- kojenecké ústavy a
- dětské domovy do 3 let věku.

Děti, které se umísťují na základě rozhodnutí soudu do výše uvedených institucí, lze rozdělit na dvě skupiny:

- a) děti, které jsou umísťovány ze sociálních důvodů,
- b) děti, u kterých se v různé míře objevují poruchy chování a různé formy asociálního jednání.

Obě uvedené skupiny se navzájem prolínají, nelze je od sebe oddělit.

Ústavní výchova má celou řadu **negativních dopadů na dítě**. Negativně působí především střídání ústavů (hlavně v prvních letech života dítěte – např. přerazení z kojeneckého ústavu do dětského domova). Významný je rovněž problém se začleněním dětí do společnosti po opuštění ústavního zařízení. Matoušek hovoří o **hospitalismu**, což je „dobrá adaptace na umělé ústavní podmínky doprovázená snižující se schopností adaptace na neústavní, „civilní“ život“ (Matoušek, 2008 a, str. 107). Ústav pro děti představuje relativně chráněné prostředí. Pokud takové prostředí dítě po ukončení ústavní výchovy opouští, dostává se často do velmi svízelné situace. Nemá žádné zázemí, nemá rodinu a příbuzné, na které by se mohlo obrátit. Pozitivní roli mohou v této fázi sehrát zařízení typu „domů na půl cesty“, které dětem z ústavní péče pomohou při začlenění do společnosti na prahu jejich „dospělého“ samostatného života.

Jedním z hlavních následků ústavní péče je **psychická deprivace**. Deprivace je definována jako „stav, kdy některá z **objektivně významných potřeb, biologických či psychických, není uspokojována v dostatečné míře, přiměřeným způsobem a po dostatečně dlouhou dobu**“ (Vágnerová, 2004, str. 53). Vágnerová dále uvádí, že význam deprivace závisí na období, kdy člověk strádá. Např. v raném věku jsou důsledky deprivace větší než v pozdějším období. Závažná deprivace trvající dlouhou dobu může mít za následek narušení psychického vývoje, nerovnoměrný rozvoj některých složek osobnosti a vznik některých psychických odchylek (Vágnerová, 2004).

Matoušek v této souvislosti doplňuje, že „deprivace dítěte je tím závažnější a tím hůře odstranitelná, čím dříve se dítě do ústavní péče dostalo a čím déle v ní bylo“ (Matoušek, 2008a, str. 63).

Je tedy možné následky deprivace odstranit? Na odpovědi na tuto otázku se významnou měrou podílela Koluchová. Při svém zkoumání dokázala, že „psychická deprivace je napravitelná v mnohem větší míře, než se předpokládalo“ (Koluchová, 2002, str. 88).

Předpokladem je ovšem včasná diagnostika. Další analýza deprivace není předmětem této bakalářské práce avšak je nutné poukázat na souvislost s dále zkoumaným problémem poruch chování.

1.1.2 Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče je institut sociálně právní ochrany dětí určený dětem, které z rozličných důvodů nemohou vyrůstat ve své rodině, tedy v rodině biologické. Smyslem je poskytnout dítěti nezbytnou péči, až již krátkodobou či dlouhodobou. Náhradní rodinná péče je formou péče, při které je dítě vychováváno „náhradními rodiči“ v prostředí co nejvíce podobném životu v přirozené rodině (Bubleová, 2007, str. 64).

O všech formách náhradní rodinné péče rozhoduje, stejně jako v případě ústavní výchovy, soud.

Náš právní řád rozlišuje v současné době následující **formy náhradní rodinné péče** (zákon č. 94/1963 S., o rodině, v platném znění):

- **svěření do péče jiné osoby než rodiče**
- **osvojení** - zrušitelné
 - nezrušitelné
 - mezinárodní
- **pěstounská péče**
- **poručenská péče**

Ve své bakalářské práci se budu dále zabývat zejména pěstounskou péčí. Je proto pochopitelné, že jejímu popisu budu věnovat nejvíce prostoru, této formě náhradní rodinné výchovy bude věnována samostatná kapitola.

Nyní, pro lepší orientaci v dané problematice, krátce popíši i ostatní formy náhradní rodinné péče.

Svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Podle ustanovení § 45 zákona o rodině může soud, vyžaduje-li to zájem dítěte, rozhodnout o jeho svěření do péče jiné osoby než rodiče. Tato osoba musí se svěřením dítěte souhlasit a musí být zárukou řádné výchovy. Při výběru vhodné osoby dá soud zpravidla přednost příbuznému dítěti (§45 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění).

Soud při rozhodnutí vždy vymezí osobám, kterým je dítě svěřeno do péče, rozsah práv a povinností vůči dítěti.

Svěřit dítě do péče může soud nejen fyzické osobě, rovněž tak je možné i svěření dítěte do společné péče manželů. Pokud by nastala situace, že jeden z manželů zemře, dítě zůstane ve výchově manžela druhého. Pokud by bylo manželství rozvedeno, soud rozhodne o výchově dítěte, do rozvodu společná péče o dítě trvá. Pokud by bylo dítě svěřeno do péče jednoho z manželů, lze tak učinit pouze se souhlasem manžela druhého (zákon č. 64/1993 Sb., o rodině, v platném znění).

Osvojení

Za optimální formu náhradní výchovy lze označit osvojení (adopce). Dítě přichází do rodiny osvojitele a žije v rodinném prostředí. Při osvojení přijímají manželé či jednotlivci za vlastní opuštěné dítě. K dítěti mají adoptivní rodiče stejná práva a povinnosti jako jeho vlastní rodiče. Osvojením vznikají mezi osvojitelem a osvojencem vztahy jako mezi rodiči a dětmi, rovněž mezi osvojencem a příbuznými adoptivních rodičů vznikají vztahy příbuzenské. Osvojitelé se tedy stávají rodiči dítěte, mají plnou rodičovskou zodpovědnost, vztahy mezi dítětem a jeho biologickými rodiči zanikají. Důležitou zásadou je, že mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl. Za optimální bývá považován rozdíl 25-35 let, za „ještě přiměřený“ do 40 let (Gabriel-Novák, 2008, str. 10).

O této formě náhradní výchovy rozhoduje soud. Před tím, než soud ve věci rozhodne, musí uplynout nejméně tři měsíce, po které zájemci o osvojení pečují o dítě na své náklady (předadopční péče).

K tomu, aby mohlo být dítě osvojeno, musí být tzv. **právně volné**. Znamená to, že k osvojení dítěte může dojít jen tehdy, pokud jeho zákonní zástupci podepíší souhlas s tímto právním aktem. Existují však situace, kdy tohoto souhlasu není třeba. Právně volným se dítě stává také tehdy, když se rodiče o své dítě dlouhodobě nezajímají. Konkrétně se jedná o situace, kdy se rodiče v době řádově několika měsíců o dítě, které nemají ve své péči, nikterak nezajímají, nenavštěvují ho, ani neprojevují zájem získávat informace o jeho zdravotním stavu, psychickém vývoji a celkovém prospívání. Takové situace vymezuje zákon (zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění), souhlasu není třeba jestliže rodiče:

- po dobu nejméně šesti měsíců soustavně neprojevovali opravdový zájem o dítě, zejména tím, že dítě pravidelně nenavštěvovali, neplnili pravidelně a dobrovolně vyživovací povinnost k dítěti a neprojevují snahu upravit si v mezích svých možností své rodinné a sociální poměry tak, aby se mohli osobně ujmout péče o dítě – **kvalifikovaný nezájem**, nebo

- po dobu nejméně dvou měsíců po narození dítěte neprojevili o dítě žádný zájem, ačkoliv jim v projevení zájmu nebránila závažná překážka – **žádný zájem**

Vzhledem k tomu, že v praxi může nastat situace, kdy je sporné, co je a co již není projevem odpovídajícího zájmu o dítě, musí o v této záležitosti vždy rozhodnout **soud**.

Zákon o rodině rozlišuje **dva druhy osvojení** (zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění):

- **osvojení zrušitelné** - ke zrušení osvojení může dojít jen rozhodnutím soudu a to z vážných důvodů na návrh osvojence či osvojitele a
- **osvojení nezrušitelné** - takto osvojit lze jen dítě starší jednoho roku, nezrušitelně osvojit dítě mohou jen manželé (jednotlivci jen výjimečně).

Podle Gabriela a Nováka usilují v naší zemi o osvojení především lidé, kteří nemají děti a mít je nemohou. Osvojitelé mají řadu požadavků na dítě, které by chtěli osvojit. Problémem se jeví nepoměr právě mezi zmiňovanými požadavky a charakteristikou dětí, které by mohly být osvojeny. Ideálem osvojitelů je podle stejných autorů „holčička co nejmenší, naprosto zdravá, alespoň průměrně inteligentní, světlé pigmentace, nejlépe taková, aby se podobala náhradním rodičům“ (Gabriel-Novák, 2008, str. 8). Právě takto charakterizovaných dětí je nedostatek, na nalezení vhodného dítěte do osvojení se čeká až několik let.

Pokud se nedaří pro dítě najít náhradní rodinu v zemi původu, je možným řešením **mezinárodní osvojení**, tedy osvojení dětí do ciziny nebo z ciziny. Funkci zprostředkovatele plní v naší zemi **Úřad pro mezinárodní ochranu dětí v Brně** (zákon č. 359/99 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění).

Poručenská péče

V životě nezletilého dítěte může nastat situace, kdy oba jeho rodiče zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo byl výkon jejich rodičovské zodpovědnosti pozastaven či nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Tyto situace řeší zákon o rodině ustanovením **poručníka** (zákon č. 64/1993 S., o rodině, v platném znění). Poručník dítě vychovává, zastupuje a spravuje majetek místo rodičů.

Mezi formy náhradní rodinné péče zařadíme poručenství v případě, kdy poručník o dítě osobně pečuje. V takovém případě je také poručník zabezpečen dávkami státní sociální podpory jako pěstoun. Výkon funkce poručníka je pod pravidelným dozorem soudu, který také o ustanovení poručníka rozhoduje.

2 Pěstounská péče

Pěstounská péče je státem garantovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné výchovy, která zajišťuje dítěti dostatečné hmotné zabezpečení i přiměřenou odměnu pěstounům. Jde o péči, která je vhodná pro děti, které není možné z právního hlediska osvojit nebo je složité vyhledat jim vhodné náhradní rodiče vzhledem k mentální, zdravotní nebo sociální charakteristice dítěte.

Rotreklová uvádí, že cílem pěstounské péče je zajistit pro dítě, které musí být umístěno mimo svou rodinu, náhradní rodinné prostředí a péči po dobu, po kterou rodiče nemohou péči a výchovu dítěte ze závažných důvodů zajistit. Pěstouni nahrazují rodičovskou péči, avšak nikoli rodiče (Rotreklová, 2007, str. 8).

Pojetí pěstounské péče se v České republice v minulosti blížilo spíše pojetí osvojení, v současné době je kladen stále větší důraz na spolupráci s biologickou rodinou dítěte. Cílem by mělo být **obnovení narušených funkcí původní rodiny a návrat dítěte do takové rodiny** (Rotreklová, 2007, str. 8). V praxi je toto ale velmi obtížné, řada pěstounů odmítá kontakt s biologickými rodiči, brání jejich styku s dětmi. Pěstounská péče v takovém případě je záležitostí **dlouhodobou** a končí zpravidla až zletilostí dítěte. Vazby na původní rodinu jsou zcela zpřetrhané. Je třeba proto klást velký důraz na využití všech možností k obnovení podmínek rodiny tak, aby se dítě mohlo do svého přirozeného rodinného prostředí vrátit, aby byly zachovány vztahy a vazby dítě s biologickými rodiči, sourozenci a širší rodinou.

Jak v úvodu předchozího odstavce zmiňuji, pojetí pěstounské péče v naší zemi odpovídá spíše pojetí adopce. Dunovský tento fakt potvrzuje a uvádí, že „pěstounskou péči máme sklon považovat za trvalé řešení“ (Dunovský, 1998, str. 26). Stejný autor se dále zabývá nutností obnovení správných funkcí biologické rodiny tak, aby se do ní mohlo dítě co nejdříve vrátit. Potvrzují to jeho slova, když říká, že „u nás se s tím v pěstounské péči příliš nepočítá, ačkoli ve světě je pěstounská péče považována také za pomocnou cestu zpět do rodiny“ (Dunovský, 1998, str. 26).

Pěstounská rodina je, jak konstatuje Koluchová, celek nesmírně složitý a dynamický. Má své specifické rysy a problémy. Je proto velmi složité hodnotit kvalitu pěstounské rodiny. Koluchová předkládá určité **hodnotící zásady**, na základě kterých lze pěstounskou rodinu hodnotit (Koluchová, 2002, str. 89):

- hloubka a stálost citových vztahů mezi pěstouny a dětmi,
- tolerance k poruchám a problémům ve vývoji přijatého dítěte,
- společná životní perspektiva.

Pěstounská péče vzniká na základě rozhodnutí soudu a zaniká zletilostí dítěte. Dalším možným způsobem zániku pěstounské péče je rozhodnutím soudu.

V praxi se uplatňuje několik typů pěstounské péče, základním typům je věnována následující kapitola.

2.1 Typy pěstounské péče

Rozlišujeme dva základní typy pěstounské péče, a sice (zákon č. 359/99 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění):

- **individuální** pěstounská péče,
- **skupinová** pěstounská péče.

V případě prvního typu pěstounské péče může být pěstounem fyzická osoba, dítě může být rovněž svěřeno do společné pěstounské péče manželů. Tuto formu péče lze charakterizovat tak, že jde o péči probíhající v běžném rodinném prostředí.

Skupinovou formu pěstounské péče zmíním jen okrajově, neboť není pro tuto práci stěžejní. Skupinová pěstounská péče je realizována v tzv. zařízeních pro výkon pěstounské péče nebo v SOS vesničkách. Tato forma pěstounské péče je upravena v §§ 44, 45, a 47 zákona č. 359/99 S., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění.

Pěstounskou péči lze také rozdělit na (zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění a zákon č. 359/99 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění):

- „**klasickou**“ formu,
- tzv. „**příbuzenskou**“ formu (vykonávanou zpravidla prarodiči, či jinými příbuznými).

U posledně jmenované formy pěstounské péče bych se ráda pozastavila. Tento typ pěstounské péče je poměrně rozšířený, tvoří přibližně jednu třetinu všech realizovaných pěstounských péčí (Gabriel-Novák, 2008, str. 49). S **příbuzenskou pěstounskou péčí** se setkávám i já osobně, neboť v evidenci oddělení sociálně právní ochrany Neratovice tvoří prarodiče a ostatní příbuzní značnou část pěstounů.

Pěstouny jsou v tomto případě pokrevní příbuzní dítěte: teta, strýc, sourozenec, nejčastěji prarodič.

Je nutné konstatovat, že příbuzenská pěstounská péče má svá **specifika**, kterými se odlišuje od klasické pěstounské péče. Na odlišné rysy příbuzenské pěstounské péče poukazuje Radvanová a kol. Shrnuje její výhody a nevýhody. **Výhodou** může být to, že prarodiče (či příbuzní) dobře znají dítě a jeho prostředí. Pokud mají dobrý vztah ke svým dětem (tedy

rodičům dítěte), může se tato skutečnost nadále promítat do vztahu k vnoučatům. Nutné je ale upozornit i na **nevýhody** příbuzenské pěstounské péče. Radvanová a kol. ze své zkušenosti konstatuje, že nejlepšími a nejobětavějšími pěstouny byli lidé původně zcela cizí. **Doporučuje** velmi pečlivě zvažovat všechny okolnosti a **vyžadovat rovněž psychologické vyšetření žadatelů o pěstounství (včetně příbuzných)**. Stejný kolektiv autorů identifikuje hlavní úskalí příbuzenské pěstounské péče, jde o pochopení své role. Pěstouni mají vůči dítěti plnit funkci rodičovskou, nikoli dědečkovskou (Radvanová a kol., 1980)

Gabriel a Novák dále identifikují problém, který se v souvislosti s příbuzenskou pěstounskou péčí objevuje, jde o tu skutečnost, že pěstouni – prarodiče jen velmi **neradi vyhledávají** odbornou **pomoc** (Gabriel-Novák, 2008, str. 48). Tato pomoc se v řadě případů jeví jako velmi žádoucí a potřebná. Na stejný problém upozorňuje Radvanová a kol, která uvádí, že příbuzní pěstouni často odmítají spolupráci s odborníky, jejich pomoc nepřijímají, nechápou ji (Radvanová a kol., 1980).

Gabriel a Novák dále upozorňují, že problematickým může být rovněž vztah pěstounů – prarodičů ke svým dětem, které jsou zároveň rodiči dětí, které mají pěstouni svěřené do své péče. V praxi mohou nastat dva extrémy – v prvním případě pěstouni brání ve styku dětí s biologickými rodiči, mají potřebu bránit dítě před jejich vlivem, který prarodiče považují za negativní (ač tomu tak nemusí být a styk dítěte se svým biologickým rodičem by mu byl prospěšný). Druhým, opačným případem, je situace, kdy prarodiče naopak své děti omlouvají, chrání a přehlíží jejich negativní vliv na děti. V tomto případě neexistuje naprosto žádná regulace vztahu dítě – biologický rodič, což může u dítěte vést až k pocitu odcizení a viny (Gabriel-Novák, 2008, str. 49).

Pěstounským rodinám se při „klasické formě“ pěstounské péče dostává systémové podpory, dbá se na připravenost a motivaci potenciálních pěstounů. Jinak je tomu v případě příbuzenské formy pěstounské péče. Příbuzný se do role pěstouna dostává zpravidla náhle a nepřipraven, bez možnosti konfrontovat takovou situaci s vlastními potřebami a výhledy do budoucna. Této oblasti se v současné době věnuje občanské sdružení Rozum a Cít. Z jejich příspěvku nazvaného Příbuzenská pěstounská péče předneseného na konferenci Problémy současné rodiny a náhradní rodinné péče, která se konala v Olomouci ve dnech 24. a 25.6.2009, vyplynulo, že příbuzným náhradním rodičům se výše popsaná podpora a pomoc neposkytuje. K této formě pěstounské péče je přistupováno individuálně dle jednotlivých krajů, některé kraje ji téměř nevyužívají. V příspěvku občanského sdružení byla rovněž formulována **rizika**, která existují u příbuzenské pěstounské péče a to zejména:

- motivace klientů

- imobilita (zdravotní problémy, nemají řidičské oprávnění apod.)
- nejsou tolik připraveni na změnu, vývoj a vzdělání
- jsou finančně a sociálně slabší

Na zmíněné konferenci byl věnován i prostor **zvláštnostem péče prarodičů** (i když jsem se jim věnovala výše, domnívám se, že následující výčet zvláštností příbuzenské pěstounské péče shrnuje přehlednou formou nejdůležitější poznatky v této oblasti):

- primární problém v rodině (např. narušená komunikace, závislost, apod.),
- velká fyzická a psychická zátěž při přímé péči o jedno či více dětí,
- vyrovnávání se s pocity vlastního selhání a viny,
- vyrovnávání se se ztrátou nebo selháním vlastních dětí,
- snížení statutu rodiny u sociálních pracovníků (u dlouhodobější patologie rodiny),
- v případě asociálního chování vlastních dětí nutnost odpoutat se od nich a snížit rizika,
- změna životního postoje a priorit (vnouče versus dítě),
- vlivy okolí a společenských norem (sousedé, škola, apod.),
- uchopení nové role rodiče, vychovatele dětí,
- mezigenerační obtíže,
- snížená orientace v nabídce pomoci,
- reálný nedostatek služeb a pomoci.

Za velmi důležitou považuji i **legislativní stránku příbuzenské pěstounské péče**. Této oblasti se poměrně široce věnovala Králíčková, která hodnotila argumenty svědčící pro příbuzenskou pěstounskou péči a proti této péči (Králíčková, 2007). Na základě svých praktických zkušeností předpokládám, že pohled na tuto problematiku v praxi není zcela jednotný.

Příklad z praxe:

Sama jsem se zúčastnila jako sociální pracovnice v roli opatrovníka nezletilého dítěte několika soudních jednání, kdy soudci sami neměli na problematiku příbuzenské pěstounské péče shodný názor. V podstatě platilo – co soudce, to jiný názor. Často jsem se setkávala se stanoviskem, že pěstounská péče není institutem vhodným pro prarodiče, soudci argumentovali především tím, že prarodiče mají vyživovací povinnost vůči svým vnukům a nařízení pěstounské péče není tedy na místě. Na druhou stranu existovali i takoví soudci, pro které nařízení pěstounské péče, kde pěstounem byl prarodič, nepředstavovalo žádný problém.

V praxi tento jev měl takový důsledek, že v podstatě záleželo na tom, jaký soudce věc projednával a zda byl příznivcem nařizování příbuzenské pěstounské péče. Ani názor metodických pracovníků, kteří by měli metodicky vést činnost orgánů OSPOD, nebyl dle mých zkušeností jednotný. Častá byla jejich rada: snažte se prarodičům pěstounskou péči vymluvit, pokud ale budou trvat na podání návrhu na nařízení pěstounské péče, sepište ho s nimi. S tímto stanoviskem jsem se nemohla pochopitelně ztotožnit, hledala jsem proto další informace týkající se tohoto problému.

Vzhledem k výše uvedeným zkušenostem z praxe jsem velmi uvítala názory Králíčkové, na základě kterých bylo možno utvořit si poměrně jasný názor. Králíčková shrnula analýzu problematiky tzv. příbuzenské pěstounské péče takto: „Pěstounská péče není institut, který by zákon zakazoval použít pro prarodiče a jiné členy širší rodiny. Skutečnost, že ustanovení §45a – 45d Zákona o rodině prarodiče a jiné členy širší rodiny výslovně neuvádí, nemůže být sama o sobě argumentem svědčícím pro závěr, že příbuzenský poměr je pro pěstounskou péči kontraindikací. Nezletilé dítě je tedy možné svěřit do pěstounské péče jak jeho prarodičům, tak i jiným členům širší rodiny, je-li to v zájmu dítěte.“ (Králíčková, 2007, str. 46).

2.2 Práva a povinnosti pěstounů

Rozhodnutím soudu o pěstounské péči vzniká svazek pěstounů a dítěte, popř. dětí, který lze charakterizovat jako mnohem volnější, než je tomu v případě osvojení. Pěstounskou péčí nevzniká příbuzenský vztah s pěstouny a jejich příbuznými. Biologičtí rodiče jsou nadále zákonnými zástupci dítěte, dítě nese jejich jméno.

Zákon stanovuje, že pěstoun má právo zastupovat dítě pouze v omezeném rozsahu, především v každodenních záležitostech (§ 45c zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění). Při zásadních rozhodnutích se pěstouni neobejdou bez souhlasu zákonného zástupce, zpravidla biologického rodiče. Zásadním rozhodnutím může být např. plánovaný lékařský zákrok, vydání cestovního dokladu, volba povolání aj.

Pokud by pěstoun s rozhodnutím rodiče nesouhlasil, má možnost obrátit se na soud s návrhem, aby soud v dané věci rozhodl.

2.3 Dávky pěstounské péče

V úvodu této kapitoly jsem se zmínila i o **hmotném zabezpečení** dítěte v pěstounské péči a **odměně pěstouna**. Dávky pěstounské péče jsou upraveny v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění. Bohužel dochází k takovým případům, že právě tyto dávky jsou hlavní motivací k pěstounství. Tento poznatek uvádějí Gabriel a Novák (Gabriel-Novák, 2008, str. 47), mně nezbyvá než s nimi souhlasit. I já sama jsem v praxi zaznamenala nejeden případ, kdy bylo možné usuzovat, že finanční ohodnocení pěstounů bylo tím rozhodujícím kritériem při žádosti o svěřeni dítěte do pěstounské péče.

V souvislosti s ekonomickou stránkou pěstounské péče uvedl Dunovský, že odměna vyplácená pěstounům (tedy dávka státní sociální podpory) je pranepatrná ve srovnání s tím, jaké náklady by stát musel na dítě vynaložit, pokud by zůstalo v ústavním zařízení. Tím podle Dunovského šetří pěstouni státu nemalé finanční prostředky (Dunovský, 1998, str. 28).

Podle citovaného zákona náleží pěstounům následující **dávky** (zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění):

- **Příspěvek na úhradu potřeb dítěte** – jde o opakovanou peněžitou dávku, jejímž účelem je přispět k zajištění životních potřeb dítěte. Nárok na dávku má dítě svěřené do pěstounské péče a po jejím skončení (tedy po 18. roce věku) nejdéle do 26 let, zůstane-li nezaopatřené a ve společné domácnosti s bývalým pěstounem. Výše tohoto příspěvku činí 2,3násobkem životního minima dítěte, v případě zdravotního postižení se dávka zvyšuje.
- **Odměna pěstouna** – opět se jedná o opakovanou peněžitou dávku. Náleží pěstounovi po dobu, po kterou trvá nárok dítěte svěřeného do pěstounské péče na příspěvek na úhradu potřeb. Tato dávka je projevem určitého společenského uznání osoby (pěstouna), která pečuje o svěřené dítě. Výše odměny je stanovena ve výši částky životního minima jednotlivce za každé svěřené dítě. Pečuje-li pěstoun alespoň o 3 svěřené děti nebo o jedno svěřené dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II., III., IV., činí odměna pěstouna 5,5násobek životního minima jednotlivce, přičemž za každé další svěřené dítě se odměna dále zvyšuje.
- **Příspěvek při převzetí dítěte** – jedná se o jednorázovou dávku, na kterou má nárok pěstoun, který převzal dítě do pěstounské péče. Účelem dávky je přispět na nákup věcí pro dítě, které je pěstounovi svěřeno do péče. Výše příspěvku závisí na věku dítěte:

Tab. č. 1: Příspěvek při převzetí dítěte, zdroj Zák. č. 117/1995 Sb., v platném znění

věk dítěte	výše příspěvku
0 – 6 let	8 000,- Kč
6-15 let	9 000,- Kč
15 – 18 let	10 000,- Kč

- **Příspěvek na zakoupení motorového vozidla** – jednorázová peněžitá dávka. Náleží pěstounovi, který má do své péče svěřeny nejméně čtyři děti. Vozidlo nesmí být používáno na výdělečnou činnost pěstouna. Výše příspěvku činí 70% pořizovací ceny vozidla, maximálně však 100 000,- Kč.

Všechny dávky pěstounské péče jsou dávky obligatorní, netestované (tj. nezjišťuje se příjem pěstouna). Při pěstounské péči manželů náleží dávky jen jednomu z manželů. Stejně dávky náleží i poručníkovi (viz výše), který osobně pečuje o svěřené dítě a osobě, které bylo dítě svěřeno do předpěstounské péče.

2.4 Zprostředkování pěstounské péče

Jestliže se potenciální pěstoun rozhodne přijmout do své péče opuštěné dítě, musí nejprve požádat o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče. Pojem **zprostředkování** osvojení a pěstounské péče je objasněn v § 19 zákona o sociálně právní ochraně dětí. Zprostředkování spočívá (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění):

- ve vyhledávání dětí vhodných k osvojení nebo ke svěřením do pěstounské péče,
- ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojitelem nebo pěstouny,
- v odborné přípravě fyzických osob vhodných stát se osvojitelem nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny,
- ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte, jemuž se osvojení nebo pěstounská péče zprostředkovává, a v zajištění osobního seznámení se s dítětem s touto osobou.

Zprostředkování provádějí **orgány sociálně právní ochrany dětí**, tj. krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, obecní úřady, MPSV, Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění).

V případě, že žádost o svěřeni dítěte do pěstounské péče podá osoba dítěti **příbuzná** (tzv. příbuzenská pěstounská péče, viz kapitola 2.1), **zprostředkování se neprovádí** (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění). Žadatelé tedy neprochází ani odbornou přípravou na přijetí dítěte do rodiny, což lze považovat za poměrně významné zjištění.

Žádost o zařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči podává žadatel na sociálním odboru úřadu obce s rozšířenou působností v místě trvalého bydliště žadatele.

Po podání žádosti navštíví žadatele doma pracovnice obecního úřadu z rozšířenou působností, která vykonává agendu náhradní rodinné péče. Účelem její návštěvy je provedení sociálního šetření a kompletace dokumentace, kterou zašle k odbornému posouzení krajskému úřadu.

Při **odborném posouzení** se zjišťuje charakteristika osobnosti žadatele, jeho psychický stav, zdravotní stav, bezúhonnost, předpoklad vychovávat dítě, motivace, která vedla k žádosti, stabilita manželského vztahu a prostředí v rodině, apod. (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění).

Součástí odborného posuzování je také **zhodnocení přípravy** k přijetí dítěte do rodiny. Vzhledem k tomu, že právě odbornou přípravu pěstounů považují za stěžejní ukazatel mého zkoumání, věnuji ji následující, samostatnou kapitolou.

Na základě odborného posouzení vydá krajský úřad **rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence uchazečů o náhradní rodinnou péči**. Krajský úřad může vydat také záporné stanovisko, v takovém případě existuje možnost odvolání (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění).

Zprostředkování náhradní rodinné péče se řídí základním pravidlem: vždy je dítěti vybírána vhodná rodina, tj. taková rodina, která je připravena přijmout dítěte takové, jaké je. Vzhledem k tomu že výběr vhodné rodiny je záležitost nanejvýš citlivá a náročná, jsou pro tento účel zřizovány hejtmany krajských úřadů **poradní sbory** jako zvláštní orgán obce (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění). Poradní sbor tvoří odborníci z oblasti sociálně právní ochrany dětí, pediatrie, psychologie, pedagogiky atd. Pokud poradní sbor označí rodinu jako vhodnou pro konkrétní dítě, je rodina písemně vyzvána krajským úřadem k seznámení se s dítětem (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění). Poté může dojít k prvnímu kontaktu s dítětem. Průběh kontaktu závisí především na věku dítěte. U malých dětí nebývá s navázáním kontaktu větší

problém, u starších dětí je situace složitější. Je potřeba připravit se na možnou počáteční nedůvěru, mít dostatek trpělivosti (Bubleová a kol., 2007).

Tab. č. 2: Zprostředkování NRP MPSV za rok 2008, zdroj MPSV – www.mpsv.cz

	Počet dětí	Počet žadatelů	Forma NRP - osvojení	Forma NRP – pěstounská péče
Zprostředkování NRP	82	64	12	70
Nedoporučeno NRP	31	22	4	27

2.5 Příprava pěstounů

V předchozí kapitole jsem nastínila důležitost odborné přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči, které jsem se rozhodla věnovat samostatnou kapitolu.

Odborná příprava byla uzákoněna zákonem č. 359/1999 S., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění, jako součást systému náhradní rodinné péče. V minulosti se přípravy zúčastňovali pouze ti žadatelé, kteří byli krajským úřadem zařazeni po absolvování psychologického vyšetření do evidence vhodných budoucích pěstounů či osvojitelů. Po přijetí novely uvedeného zákona odborná příprava **předchází** odbornému posouzení. V praxi to znamená, že se přípravy zúčastní všichni žadatelé ještě před psychologickým vyšetřením a zařazením do evidence vhodných uchazečů o náhradní rodinnou péči.

Odbornou přípravu zajišťovaly nejdříve okresní úřady, poté obce s rozšířenou působností. V současné době organizují přípravu žadatelů krajské úřady, které mohou realizaci přípravy pověřit jinou fyzickou či právnickou osobu. Většinou vypisují krajské úřady výběrové řízení, na základě kterého poté vhodného realizátora vyberou.

Jednotná metodika, na základě které by byla příprava budoucích pěstounů či osvojitelů prováděna, neexistuje. Forma a obsah přípravy se liší v jednotlivých krajích, závisí především na realizátorovi přípravy, na jeho metodách, zkušenostech, apod. Ministerstvo sociální věci a zdravotnictví na tuto situaci reagovalo a vydalo **Doporučený metodický rámec pro přípravu přijetí dítěte do rodiny**.

Podle zmíněného dokumentu jsou **cíle** odborné přípravy vymezeny takto (MPSV, 2009):

- poskytnout žadatelům přístupnou a pozitivní formou dostatek odborných informací o specifikách náhradní rodinné péče;

- umožnit žadatelům utvořit si konkrétní představu o budoucím fungování jejich rodiny v souvislosti s příchodem „nevlastního“ dítěte;
- získat kvalifikované informace o žadatelích, jejich chování a prožívání a vyhodnotit je ve vztahu k možnému přijetí dítěte.

Ve stejném metodickém materiálu jsou dále popsána základní programová témata:

- charakteristiky dětí umísťovaných do náhradní rodinné péče,
- specifika péče o děti v náhradní rodinné péči,
- problematika péče o děti se speciálními potřebami (chronické či závažné onemocnění, smyslový handicap, masivnější poruchy chování),
- otázky zátěže dítěte z biologické rodiny (závislosti, onemocnění, sociální nepřizpůsobivost),
- sociálně-právní témata náhradní rodinné péče,
- zprostředkování náhradní rodinné péče, soudní řízení,
- psychologie dětí v náhradní rodinné péči (základy vývojové psychologie, otázky identity),
- dopad dosavadní životní historie dětí na jejich psychiku – chování a prožívání (zejména problematiku psychické deprivace),
- role náhradního rodiče v životě dítěte včetně rozdělení rodičovských rolí,
- otázky účasti biologické rodiny dítěte v náhradní rodinné péči (kontakt s biologickými rodiči a vytváření obrazu o jejich osobách),
- řešení náročných krizových situací,
- problematika reakce a přístupu vlastních dětí,
- specifika péče o etnicky odlišné děti.

Problematikou odborné přípravy budoucích náhradních rodičů se zabývají Gabriel a Novák. Podle jejich názoru se jako nejvhodnější jeví určitá forma částečně strukturované diskuze vedené odborným pracovníkem (průvodcem přípravou). Příprava by se měla skládat ze dvou částí – z části **teoretické** a z části **praktické**. Teoretická část je složena především z odborných přednášek, které jsou řazeny do několika odpoledních či celodenních bloků. Praktická část přípravy, nebo-li zážitková, je realizována zpravidla prostřednictvím vícedenních pobytových setkání, nejčastěji o víkendech (Gabriel-Novák, 2008). Stejní autoři považují za potřebný časový rozsah přípravy v délce alespoň 35 hodin, míněno hodin vyučovacích, tedy 45 minutových, optimum je 50 hodin (Gabriel-Novák, 2008).

V předchozích kapitolách jsem stručně popsala systém náhradní výchovy. Věnovala jsem se především pěstounské péči, jejímu vzniku, průběhu i zániku. Jde o složitý proces, který musí být pochopitelně upraven právními předpisy. Nejvýznamnější právní předpisy upravující problematiku náhradní rodinné péče jsou uvedeny v příloze č. 1.

3 Nejčastější výchovné problémy dětí a mládeže

Tato kapitola bude zaměřena na problémy ve výchově dětí, poruchy chování u dětí a mládeže, na sociálně patologické chování dětí a mládeže zejména s ohledem na děti v náhradní rodinné péči.

3.1 Význam rodiny

Stěžejní roli v procesu výchovy hraje **rodina**. Rodinu lze definovat jako „skupinu lidí spojenou pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků“ (Matoušek, 2008b, str. 177).

Rodina jako důležité společenství plní řadu funkcí, jejím hlavním posláním je poskytovat svým členům ochranu a potřebnou péči. Ve stručnosti zmíním **základní funkce** rodiny (Lovasová, 2005):

- reprodukční funkce – plození potomků,
- ekonomická funkce – spočívá v hmotném zabezpečení členů rodiny,
- socializační funkce – umožní dětem zařazení do společnosti,
- emocionální funkce – zajišťuje citové zázemí pro členy rodiny.

Pokud rodina své funkce neplní, hovoříme o **problémové rodině**. Typem rodin z hlediska jejich funkčnosti se zabýval Dunovský, který definoval čtyři typy rodin (Dunovský, 1999):

1. **Funkční rodina** – rodina, která zajišťuje dobrý vývoj dítěte. Takových rodin je většina.
2. **Problémová rodina** – rodina, ve které se vyskytují závažnější poruchy některé z funkcí, tyto poruchy vývoj dítěte závažněji neohrožují. Rodina je schopna své problémy řešit sama či za pomoci (krátkodobé) zvenčí.
3. **Dysfunkční rodina** – v takové rodině se vyskytují vážné poruchy funkcí, které by měla plnit. Ohrožena je rodina jako celek, především je ohrožen

vývoj dítěte. Své problémy není rodina již schopna zvládnout sama, potřebuje pomoc zvenčí (sanace rodiny).

4. Afunkční rodina – rodina neplní svůj základní úkol, dítě je ohroženo. Jde o poruchy tak závažné, že již není možná sanace rodiny. Jediným řešením je odebrání dítěte z takové rodiny a umístění do náhradní výchovy.

Problémovým rodinám se věnuje rovněž Vocilka, který uvedl, že se „stále více potvrzuje, že děti s poruchami chování a delikventi pocházejí v převážné míře z tzv. problémových rodin (z rodin, jež bývají z různých důvodů dysfunkční) nezaručujících správnou výchovu. Asociální problémy u dětí tak v různé míře odrážejí rodinnou situaci a většinou jsou jejich důsledkem“ (Vocilka, 1996, str. 7-8).

Stejný autor ovšem upozorňuje na skutečnost, že se s problémy setkávají rovněž i rodiny, které sice fungují normálně avšak nedokáží řešit situace, které mohou být pro děti ohrožující a které mohou vést až k jejich delikventnímu chování (Vocilka, 1996).

Význam rodiny zdůrazňuje rovněž Matějček. Uvádí, že rodina ovlivňuje dítě v jeho nejranějším dětství a má tak možnost na vývoj dítěte působit v jeho nejcitlivějších fázích. Další důležitou roli plní rodina tím, že nejpřirozenějším způsobem uspokojuje základní psychické potřeby dítěte. A v neposlední řadě Matějček poukazuje na to, že rodina je pro dítě jakýmsi modelem mezilidských vztahů, který si nese dále do svého života (Matějček, 1994).

Pozastavme se nyní u pojmu **rodina**. V úvodu této kapitoly je uvedena jedna z možných definic rodiny. Vzhledem k předmětu této práce je na místě věnovat se uvedenému pojmu v kontextu náhradní rodinné výchovy. Matějček vymezuje rodinu jako prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, bez ohledu na skutečnost, zda osoby, které o dítě pečují jsou vlastními rodiči či nikoli. Podle stejného autora dítě přijímá za svého rodiče toho, kdo se k němu chová mateřsky či otcovsky (Matějček, 1994).

I když při náhradní rodinné výchově je vývoj dítěte poněkud odlišný, i v případě této formy péče má kvalita prostředí značný vliv na výchovu dítěte a na případný výskyt nežádoucích projevů jeho chování. Tento fakt potvrzuje výzkum „Sociálně patologické jevy u dětí“ Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (2000), zabývající se mimo jiné právě zkoumáním kvality životního prostředí jako jedním z faktorů ovlivňujícím výskyt sociálně patologických jevů u dětí. Z výzkumu vyplývá, že adoptivní a pěstounské rodiny dosáhly nejlepších výchovných úspěchů. Tento výsledek vysvětlují autoři výzkumu tím, že adoptivní

rodiče a pěstouni bývají většinou odborně vybíráni (součástí výběru je i příprava adoptivních rodičů a pěstounů na přijetí dítěte do rodiny).

Matoušek hovoří v souvislosti se společenskými změnami probíhajícími v posledních dvou stoletích o tzv. **rizikové mládeži**. Příčinu tohoto jevu spatřuje především v novodobém pojetí rodiny. Dnešní rodina je málo stabilní, mnoho dětí vyrůstá pouze s jedním rodičem (který velmi často výchovu potomka nezvládá), některé děti nemají oporu ve své biologické rodině vůbec žádnou, část z nich vyrůstá v ústavních zařízeních, kde jsou ohrožovány deprivací a v pozdějším věku sociálním selháním (Matoušek, 2005).

U dětí ohrožených různými patologickými jevy, ať již hovoříme o poruchách chování, výchovných problémech či delikvenci dětí a mladistvých, je nutná účinná **prevence**. Tento úkol mohou plnit různé instituce, jejichž stručný přehled nabízí další kapitola.

3.2 Instituce zabývající se ohroženými dětmi

V závěru předchozí kapitoly je zmíněná důležitost **prevence**. Je proto nezbytné objasnit, co se rozumí pod pojmem prevence. Hartl a Hartlová definují prevenci jako „předcházení nežádoucím jevům, nehodám, úrazům, nemocem aj.“ (Hartl, Hartlová, 2000, str.450).

Prevencí ve vztahu k sociální práci se zabývá Matoušek: Prevence je v jeho pojetí předcházení sociálnímu selhání, zejména takovému, které ohrožuje základní hodnoty společnosti, např. kriminalita, prostituce, toxikomanie, rasismus, násilí, apod. (Matoušek, 2005, str.154).

Vraťme se nyní k předmětu práce a zaměříme se na prevenci z tohoto pohledu. Vocilka spatřuje hlavní cíle prevence ve včasném podchycení symptomů poruch chování (výkladem tohoto pojmu se zabývá následující kapitola) a mravního ohrožení dítěte, základní možnosti předcházení poruch chování podle něj spočívají „v působení na problémovou rodinu, v analýze etiologie nedostatků ve výchově, ve sledování výskytu poruch chování, v konfrontaci s konkrétními možnostmi společenského působení na jednotlivé faktory vzniku delikvence“ (Vocilka, 1996, str.8).

Děti a mladistvými, u kterých se vyskytují poruchy chování či trestná činnost, nebo jsou těmito jevy ohroženy, se zabývá řada **institucí**. V příloze č. 2 jsou vyjmenovány a stručně

pospány nejdůležitější z nich – orgány sociálně právní ochrany dětí, kurátor pro mládež, střediska výchovné péče, ústavní zařízení, domy na půl cesty.

V zájmu řádné výchovy dětí může uložit dětem i rodičům příslušný orgán sociálně právní ochrany dětí **výchovné opatření**. Tatáž opatření může uložit i soud. Výchovná opatření jsou ukládána dle Zákona o rodině. Zákon rozlišuje následující výchovná opatření (zákon č. 94/1963 S., o rodině, v platném znění):

- **napomenutí** – jedná se o jednorázový akt, který upozorňuje dítě či dospělého na nevhodné chování,
- **dohled** – cílem je soustavnější sledování dítěte,
- **omezení** – zabraňuje dítěti kontaktu s rizikovými skupinami či rizikovým prostředím.

Matoušek upozorňuje (s čímž se ztotožňuji) na současnou poddimenzovanost těchto orgánů, která znemožňuje vykonávat soustavnou terapeutickou práci s rodinou. Jejich činnost se zužuje prakticky na nejnutnější administrativu (Matoušek, 2005).

Při práci s dětmi, u kterých byla zjištěna porucha chování, hraje významnou roli typ poruchy chování. Klasifikaci poruch chování je věnována následující část.

3.3 Typy poruch chování

V úvodu této kapitoly je nutné vysvětlit, co se rozumí pod pojmem **porucha chování**. Existuje totiž řada situací, ve kterých dítě může vykazovat některé z projevů poruch chování (např. při rozvodu rodičů, týrané a zneužívané dítě apod.), avšak v takových případech se může jednat o reakci dítěte na zátěžovou situaci nebo na situaci, ve které se nedokáže orientovat a může být pro okolí jakýmsi „znamením“, že něco není v pořádku.

Abychom mohli hovořit o poruchách chování, je třeba, aby projevy poruch chování trvaly minimálně po dobu šesti měsíců (Ptáček, 2006, str. 5). Přičemž se za základní projevy poruch chování se považuje agrese, vandalismus, porušování pravidel, krádeže a lhaní (Ptáček, 2006).

Vágnerová charakterizuje poruchy chování jako „odchylku v oblasti socializace, kdy jedinec není schopen respektovat normy chování na úrovni odpovídající jeho věku, event. na úrovni svých rozumových schopností“ (Vágnerová, 2004, str. 779).

Matoušek pod pojmem porucha chování uvádí „označení užívané u dětí ve středním a vyšším školním věku a také u mládeže pro chování překračující sociální normy,“ (Matoušek,

2008b, str. 143). Podle stejného autora se poruchy chování objevují převážně u chlapců (Matoušek, 2008b).

Poruchy chování jsou tedy **charakterizovány opakujícími a trvalými projevy disociálního, agresivního a vzdorovitého chování, které trvá alespoň šest měsíců**. Takové chování je u daného jedince extrémní a je závažnější než obyčejná dětská nezbednost nebo rebelantství v adolescenci. Poruchy chování se často sdružují s nepříznivým psychosociálním prostředím, včetně neuspokojivých vztahů v rodině a selhávání ve škole (Mahrová-Venglářová, 2008, str. 91).

Aby bylo možné diagnostikovat poruchu chování, je nutné přihlížet zejména k vývojovému stupni jedince, k frekvenci výskytu poruchy chování a k intenzitě poruchy chování.

Pokud dítě nerespektuje sociální normy a zároveň není schopno pochopit podstatu norem, nejde o poruchu chování (např. u mentálně retardovaného dítěte).

Porucha chování se projeví neschopností navázat a udržet přijatelné sociální vztahy (Vágnerová, 2004). Děti s poruchou chování nezažily citový vztah, který by jim poskytl potřebnou pozitivní zkušenost a rozvinul schopnost empatie. Nejsou proto ohleduplné, jiné osoby nemají pro ně význam, za své chování necítí vinu, mají nízké sebevědomí.

V praxi se ukazuje, že poruchy chování se mnoha případech **kombinují** s dalšími symptomaticky velice obdobnými poruchami nebo obtížemi, např. (Ptáček, 2006):

- poruchy emocí,
- poruchy pozornosti a hyperaktivita (ADHD),
- specifické poruchy učení,
- v pozdějším věku zneužívání návykových látek apod.

Poruchami chování se zabývala také Sobotková. Změřila se na výskyt tohoto problémového jevu v **pěstounských rodinách**. Ve svém výzkumu v letech 1999–2001 zjistila řadu zajímavých skutečností. Z výzkumu, kterého se zúčastnilo několik desítek pěstounských rodin, vyplynulo, např. že **36% rodin má problémy s poruchami chování u dětí** (nejčastěji se jednalo o krádeže, agresivitu, kázeňské problémy, drogy, aj.). V předchozím výzkumu z let 1990-1991 byly zjištěny poruchy chování dětí dokonce u 80% rodin. Ve výzkumu se ukázalo, že pěstouni naléhavě potřebují informace o poruchách chování u dětí. Zkoumáním bylo zjištěno, že **poruchy chování dětí jsou nejčastějším problémem**. Sobotková rozebírá tento jev, všimá se pocitů viny u pěstounů, kteří se často při poruchách dětí cítí bezmocní. Při

podrobnějším rozboru poruch chování u dětí v pěstounské péči se ukázalo, že jde většinou o projevy deprivace, kterou byly děti poškozeny buď ve své původní rodině nebo v ústavní výchově (Sobotková, 2003, str.61).

Pokud jde o **rozdělení poruch chování**, je možné se v odborné literatuře setkat s různými klasifikacemi. Pro účely této práce jsem zvolila klasifikaci poruch chování dle Vágnerové. Vágnerová rozlišuje **dva základní typy poruch chování** (Vágnerová, 2004):

- **neagresivní** porušování norem,
- **agresivní** poruchy chování.

V následující části se pokusím stručně charakterizovat některé z poruch, které jsou zařazeny do dvou výše uvedených částí a které jsou pro účely mé práce nejdůležitější.

3.3.1 Neagresivní poruchy chování

Tento typ poruch lze charakterizovat jako méně závažné, neagresivní porušování sociálních norem. Do této skupiny patří:

Lhaní

Lhaní je charakteristické úmyslem a vědomou nepravdivostí. Vágnerová chápe lhaní jako způsob úniku z nepříjemné situace, které dítě nedovede řešit jinak. Dítě se snaží získat lhaním výhodu (nezaslouženou) nebo se chce vyhnout nepříjemných potíží (Vágnerová, 2004).

Záškoláctví

Záškoláctví lze charakterizovat jako útěk z prostředí, které dítěti působí potíže. Děti, které se dopouštějí záškoláctví, mají zpravidla negativní postoj ke škole, vzdělání nevnímají jako svou prioritu. Vágnerová hovoří o záškoláctví jako o „komplexu obranného jednání, jehož cílem je vyhnout se nepříjemnosti, která je dána buď konfrontací neúspěšného dítěte s lepe prosperujícími spolužáky, nebo požadavky učitele na práci dítěte“ (Vágnerová, 2004, str. 794).

Důležité při práci s dítětem, které se dopouští záškoláctví, je zjistit příčinu jeho chování.

Útěky

Útěk může být reakcí na situaci, kterou dítě nezvládlo, ať se jedná o takovou situaci doma či ve škol, např. útěk před trestem. Útěk je v tomto případě nutné považovat za signál zoufalství nebo varování (Vágnerová, 2004).

Útěky mohou mít také podobu **chronických útěků**. V tomto případě se již nejedná o impulsivní, neplánový útěk, ale naopak o jednání plánované, opakující se a připravované. Dítě řeší tímto způsobem dlouhodobé problémy, domů se vracet nechce, např. dítě týrané, dítě s patologickým vývojem osobnosti, útěky z ústavního zařízení, apod. (Vágnerová, 2004).

Toulání

Narozdíl od útěků je toulání charakteristické dlouhotrvajícím opouštěním domova, většinou navazuje na útěky. Tento způsob chování volí zpravidla jedinci, kteří nemají vytvořenu dostatečnou citovou vazbu na rodinu, rodina bývá většinou dysfunkční. Toulání je častější u dětí starších, je spojeno s dalšími projevy poruchového chování, např. krádeže, prostituce, užívání drog, atd. (Vágnerová, 2004).

3.3.2 Agresivní poruchy chování

Agresivní chování je takové chování, které porušuje sociální normy, omezuje něčí práva nebo někoho poškozuje. Jedinec, který se chová agresivně, se snaží obvykle pomocí agrese jako nepřiměřeného prostředku uspokojit nějaké své potřeby. Násilí může být zaměřeno proti lidem, zvířatům nebo věcem (Vágnerová, 2004).

Šikana

Podle Vágnerové se jedná o specifickou variantu násilného jednání. Autorka přibližuje šikanu jako „násilné ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který nemůže ze situace uniknout a není schopen se účinně bránit“ (Vágnerová, 2004, str. 798). Takové chování může mít různé projevy od slovního až k fyzickému, může dojít až ke smrti oběti.

Šikana má velmi závažné důsledky pro oběť. Je silným sociálním stresem, který ohrožuje psychické i somatické zdraví oběti. V případě, že není šikana odhalena, zafixuje si oběť zkušenost s nepotrestanou šikanou, důsledkem je pak deformace sociálních vztahů.

3.3.3 Delikvence a kriminalita dětí a mládeže

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech dětí a mládeže, v platném znění, rozlišuje protiprávní jednání dětí a mladistvých. **Dítětem** se zde rozumí osoba mladší 15- ti let. Pokud se taková osoba dopustí protiprávního jednání, hovoříme o spáchání **činu jinak trestného**. **Mladistvý** je dle uvedeného zákona osoba starší 15-ti let do dovršení zletilosti. Protiprávní jednání takových osob se označuje jako **provinění** (zákon č. 218/2003 S., o soudnictví ve věcech dětí a mládeže, v platném znění).

Kriminalitě dětí a mládeže je věnována řada knih a publikací. Tímto tématem se zabývají také Matoušek a Kroftová. Podle nich dětská kriminalita znepokojivě narůstá, kriminální činy dětí jsou sále brutálnější a stále častěji organizované (Matoušek-Kroftová, 2003).

Stejní autoři se zabývají strukturou kriminality dětí a mládeže. Podle jejich zjištění u dětí a mládeže naprosto převažuje **majetková trestná činnost**. Nejčastějšími protiprávními činy dětí a mládeže jsou (Matoušek-Kroftová, 2003):

- krádeže věcí z aut
- krádeže aut
- podvody
- krádeže kol
- vloupání do obchodů
- vloupání do víkendových chat
- vloupání do bytů
- zpronevěra
- krádeže v bytech
- vloupání do restaurací

Násilná trestná činnost dětí a mladistvých má zhruba desetkrát menší četnost než kriminalita majetková. Jejimi nejfrekventovanějšími typy jsou (Matoušek-Kroftová, 2003):

- úmyslné ublížení na zdraví,
- loupež.

Krádeže

Krádeže jsou, jak vyplývá z výše uvedených údajů, nejčastějším typem trestné činnosti dětí a mládeže (a to i dětí v pěstounské péči). Krádežemi se zabývala i Vágnerová, která je zařadila mezi poruchy chování.

Vágnerová pod pojmem krádež chápe „porušení normy respektu k vlastnictví jiné osoby, omezení jednoho z práv druhého člověka nebo společnosti. Je charakteristická záměrností“ (Vágnerová, 2004, str. 795).

U dětí se vykytují zpravidla krádeže příležitostné, neplánované, je možné je posuzovat jako impulsivní reakce. U dětí staršího školního věku se již objevují krádeže plánované, předem promyšlené. Krádeže bývají někdy spojené s projevy násilí (loupeže, přepadení).

Důležitým kritériem při řešení situace dítěte, které se dopustilo nebo dopouští krádeže, je **cíl krádeže a motivace**. Vágnerová v této souvislosti popisuje následující varianty (Vágnerová, 2004, str. 796-797):

- **dítě krade pro sebe** – např. má hlad a nezná jiný způsob uspokojení potřeby vlastnit něco,
- **dítě krade pro druhé** – příčinou krádeží bývá neuspokojení potřeby být akceptován a dosáhnout určité prestiže mezi svými vrstevníky. V případě, že je dítě ke krádežím donuceno někým jiným, hovoříme o šikaně,
- **dítě krade, aby demonstrovalo své kompetence** – v tomto případě není důležité materiální zisk, jedná se o projev konformity k vrstevnickým normám,
- **dítě krade s partou nebo pro partu** – v tomto případě je krádež normou party, do které dítě patří nebo patřit chce.

3.3.4 Užívání alkoholu a drog

Do výčtu nežádoucího chování jsem se rozhodla zařadit i užívání alkoholu a drog dětmi a mladistvými.

Ve své praxi se stále častěji setkávám s dětmi, které užívají alkohol a drogy, u dětí existuje vysoké riziko vzniku závislosti na drogách. Vágnerová konstatuje, že v roce 1996 tvořily osoby ve věku 15-24 let 75% uživatelů drog (Vágnerová, 2004).

Nebezpečnost tohoto jevu spatřuji také ve spojení s trestnou činností, především majetkovou. Cílem trestné činnosti bývá potřeba opatřit si finance na zakoupení drog.

Užívání alkoholu a drog může mít několik **důsledků** (Vágnerová, 2004, str. 548 - 9):

- akutní intoxikace,
- zneužívání,
- závislost (somatická, psychická).

Syndrom závislosti definují Mahrová a Venglářová jako „psychologickou nebo fyzickou potřebu užívání látky, která má u daného jedince mnohem větší přednost než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více“ (Mahrová–Venglářová, 2008, str. 74).

Závislost je charakterizována určitými **znaky**, mezi které řadíme (Nešpor, 2007, str. 11-21):

- silnou touhu nebo pocit puzení užívat látku (bažení),
- zhoršené sebeovládání,
- somatický (tělesný) odvykací stav,
- růst tolerance,
- zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů,
- pokračování v užívání i přes jasný důkaz škodlivých následků.

Mezi nejčastěji užívané návykové látky u dětí a mládeže můžeme zařadit:

Alkohol

Patří do skupiny látek, která se nazývá alkoholy. Alkohol je sloučenina, která se získává kvašením cukru. (kol. autorů SANANIM, 2007, str. 138). Pokud budu dále hovořit o alkoholu, mám na mysli nápoje (směs ochucené vody a lihu).

Nebezpečí alkoholu tkví v tom, že je společností **obecně tolerován**. Je legálně dostupný, jeho užívání je sice omezeno některými zákonnými úpravami (např. zákaz podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18-ti let), nicméně je u nás legálně dostupný. Příčiny tohoto jevu lze spatřovat již v historii, kdy alkohol je neodmyslitelně spjat s dějinami lidstva, užívání alkoholu bylo součástí různých rituálů, slavností apod. (kol. autorů SANANIM, 2007, str. 139).

Skutečnost, že je alkohol dostupnou a tolerovanou drogou z něj činí látku vysoce nebezpečnou, neboť riziko užívání alkoholu lze srovnat s rizikem užívání tvrdých drog.

Nealkoholové drogy

Drogy představují v současné době vážný celospolečenský problém. Na konci 20. století došlo v České republice k prudkému nárůstu zneužívání nealkoholových drog (Matoušek, 2005). Pod pojmem droga se rozumí „každá látka, která ovlivňuje duševní procesy, aniž nutně vyvolává závislost“ (Hartl-Hartlová, 2008, str. 52). Drogy lze rozdělit na základě různých hledisek. Základní dělení je uvedeno v příloze č.3.

Problematikou zneužívání drog se zabývá i Vágnerová. Upozorňuje především na velké riziko vzniku závislosti na drogách v období dospívání. Mladý člověk bez zkušenosti rád experimentuje s rizikem, drogy jsou pro něj atraktivní už proto, že jsou sociálně odmítány. Během dospívání probíhá u člověka vytváření vlastní identity, což je velmi náročný proces,

během kterého se může mladý člověk stát nejistým, bez potřebné sebedůvěry. Sebejistoty může dosáhnout právě prostřednictvím drogy, která mu zpočátku přináší euforii a pocit, že vše dokáže. Drogová závislost však vzniká rychleji, než je tomu v případě alkoholu. Proto je **věkový průměr drogově závislých podstatně nižší** než u alkoholiků (Vágnerová, 2004).

3. 4 Příčiny výchovných problémů

Příčin vzniku poruchového jednání může být celá řada, mohou být různé. Vágnerová hovoří o „**multifaktoriálním podmínění**“ (Vágnerová, 2004, str. 781). Faktory, které mohou ovlivňovat vznik poruch chování, lze rozdělit do několik skupin, vždy působí ve vzájemné interakci (Vágnerová, 2004):

- **genetická dispozice** – může se projevovat především na úrovni temperamentu, riziková je dráždivost, impulzivita,
- **biologická dispozice** – v této souvislosti zmiňuje Vágnerová především znevýhodnění při narušení funkcí CNS,
- **vliv sociálního prostředí** – stěžejní úlohu hraje rodina. Této instituci jsem věnovala samostatnou kapitolu, proto se již dále o jejím vlivu nebudu zmiňovat. Vágnerová uvádí vliv dalších skupin, které se mohou projevovat negativně, nejčastěji jde o **skupinu vrstevníků** (především partu, která se chová asociálně). Vliv party nebude tak silný, pokud bude funkční rodina dítěte.

Ve vztahu ke kriminalitě doplňuje Matoušek, že „adoptování dítěte rodinou s vysokým ekonomickým a společenským postavením poněkud oslabuje projevy dědičné dispozice ke kriminalitě v chování. Děti, které byly adoptovány chudými rodinami s nízkým společenským postavením, měly o 40% větší pravděpodobnost, že se budou chovat kriminálně, než děti adoptované z druhého konce společensko-ekonomického žebříčku“ (Matoušek-Kroftová, 2003, str. 25.)

3. 5 Prognóza a náprava poruch chování

Prognóza vývoje dětí s poruchami chování závisí na péči, která je jim věnována. Pokud není takovým dětem věnována náležitá péče, je prognóza jejich vývoje poměrně špatná.

Náprava poruch chování souvisí s jejich typem a prognózou. Při terapii je důležitý angažovaný přístup pedagogů a rodičů, jejich vzájemná spolupráce a komunikace. Nejdůležitější je naučit rodiče techniky jasné, přímé a specifické komunikace s dítětem. Nutný je komplexní, systematický a dlouhodobý přístup celého sociálního prostředí dítěte.

Je však v této souvislosti potřeba si uvědomit, že porucha samotná není ve většině případů záležitostí pouze dítěte, ale také jejich rodičů. Proto náprava poruch chování představuje **nejen práci s dítětem**, ale také **s jeho rodiči** (Ptáček, 2006).

Ptáček doporučuje provádět nápravu poruch chování dětí v těchto úrovních (Ptáček, 2006, str. 18):

- **pedagogicko-psychologické poradenství** – jde o základní a nezbytnou část nápravného plánu, mělo by být zaměřeno na metody efektivní komunikace, základní strategii zvládání nežádoucího chování a účinné podpory jeho žádoucích podob,
- **psychoterapie** – vychází především ze skupinových technik, základem jsou metody zaměřené na nácvik žádoucích vzorců chování a posílení aktivních schopností uvědomění si možných následků nežádoucího chování,
- **volnočasové aktivity** – významná je především organizace volnočasové aktivity dětí s poruchami chování se zaměřením na relaxaci a zapojení do kolektivu vrstevníků,
- **edukativní pomoc** – vzhledem k tomu, že poruchy chování se velmi často projevují i ve školním prospěchu, je třeba věnovat zvýšenou pozornost přípravě dítěte do školy. Někdy jsou nutné specifické postupy a motivační prvky,
- **medikace** – vhodná medikace může představovat zásadní zlomový bod v nápravě poruch chování. Léky ovšem projevy nežádoucího chování pouze zmírňují, poruchu ale nevyléčí. Nutná je spolupráce psychologa s psychiatrem.

Vágnerová poukazuje na nutnost **prevence** poruch chování, popř. včasného podchycení a nápravu v raných fázích poruch. Narozdíl od Ptáčka uvádí, že medikamentózní léčba nemá v případě nápravy poruch chování význam. Shodně s Ptáčkem Vágnerová klade důraz na práci s rodinou dítěte, především na **podporu adekvátního fungování rodiny** (Vágnerová, 2004).

4 Shrnutí teoretické části

V teoretické části bakalářské práce byly vymezeny základní pojmy z oblasti náhradní rodinné výchovy, přičemž největší pozornost byla věnována pěstounské péči, rozhodování o svěření dětí do pěstounské péče, právům a povinnostem pěstounů a dalším neméně důležitým tématům. Popsána byla specifika jednoho z modelů pěstounské péče, příbuzenské pěstounské péče. Samostatné kapitoly byly věnovány odborné přípravě pěstounů a její důležitosti a problematice poruch chování u dětí.

5 Praktická část

Tato část práce je zaměřena na popis průzkumu, který jsem provedla. Zkoumanou problematikou byla jedna z forem náhradní rodinné péče, konkrétně péče pěstounská. Při výzkumu jsem se zaměřila na výskyt výchovných problémů u dětí, které jsou svěřeny do pěstounské péče.

Výběr tohoto tématu ovlivnila z velké části má zkušenost při výkonu povolání, neboť jako kurátorka pro mládež se setkávám i s dětmi, které vychovávají pěstouni. Do evidence kurátora pro mládež přecházejí takové děti v případě, že se u nich vyskytne nějaký výchovný problém. Vzhledem k tomu, že péče pěstounů má svá specifika, začala jsem se o tuto problematiku zajímat hlouběji.

5.1 Metodika praktické části

Obsahem praktické části této práce je analýza pěstounské péče se zaměřením na výskyt výchovných problémů v pěstounských rodinách v regionu Neratovice. Vzhledem ke zkoumané problematice jsem zvolila kvantitativní výzkum, neboť se domnívám, že je pro tuto zkoumanou oblast vhodnější.

Informace jsem čerpala z Om spisů, které jsou vedeny v evidenci oddělení sociálně právní ochrany v Neratovicích, cenným zdrojem pro mě byla pracovnice, která vykonává agendu náhradní rodinné péče a která vzhledem ke své letité zkušenosti v oboru je kompetentní osobou v oblasti náhradní rodinné péče. Metodou byla tedy analýza spisové dokumentace, jak je psáno níže.

5.2 Cíle praktické části

Cílem praktické části bakalářské práce bylo provést srovnání modelů pěstounské péče, kdy první z nich je pěstounská péče klasická a druhým pěstounská péče příbuzenská. Kritériem srovnání je výskyt výchovných problémů a jejich specifikace.

Při provedeném průzkumu bylo zjištěno, že výzkumný vzorek obsahuje celkem 25 pěstounských rodin, z nichž se pouze u tří rodin jedná o klasickou formu pěstounské péče, ve zbývajících 22 rodinách je realizována pěstounská péče osobou příbuznou (příbuzenská pěstounská péče). Vzhledem k tomuto poměru nebylo možné provést srovnání obou modelů pěstounské péče, klasické pěstounské péče a příbuzenské pěstounské péče.

Průzkum se tedy zaměřil na dílčí cíl - pomocí vybraného vzorku respondentů popsat vztah mezi příbuzenskou formou pěstounské péče a výskytem výchovných problémů u nezletilých dětí, které jsou náhradním rodinám svěřeny do péče a vyvození důsledků do oblasti přípravy pěstounů.

5.2.1 Stanovení předpokladů průzkumu

Na základě studia odborných pramenů, vlastních zkušeností z praxe a provedeného předvýzkumu byly stanoveny níže uvedené předpoklady:

- výchovné problémy se vyskytují u minimálně $\frac{1}{3}$ pěstounských rodin, kde pěstounem je osoba příbuzná
- nejčastějším výchovným problémem v pěstounských rodinách je agresivita dětí
- více jak polovina pěstounů z řad příbuzných osob se v průzkumu vyjádří v tom smyslu, že odmítá odbornou pomoc při řešení výchovných problémů svěřených dětí

5.3 Metody a techniky výzkumu

Pro získávání dat jsem zvolila metodu analýzy spisové dokumentace. Tuto metodu lze zařadit mezi základní metody kvantitativního výzkumu, mezi které patří také např. přímé pozorování, rozhovor nebo dotazník (Disman, 1993, str. 124). Podle Dismana je analýza dokumentů „analýza jakýchkoli dokumentů, které nebyly vytvořeny za účelem našeho výzkumu. Záznamem mohou být právě tak dobře psané dokumenty jako jakékoli materiální stopy lidského chování“ (1993, str. 124).

V první fázi průzkumu jsem provedla analýzu Om spisů, které jsou v evidenci oddělení sociálně právní ochrany dětí v Neratovicích. Jedná se o spisy pěstounských rodin. Kritéria, podle kterých jsem prováděla analýzu, lze shrnout následovně:

- typ pěstounské péče – příbuzenská, klasická
- identifikace příbuzných pěstounů – prarodiče, sourozenci, ostatní příbuzní
- příčiny svěřením dítěte do pěstounské péče
- věk dítěte při odchodu z biologické rodiny
- věk rodičů při narození dítěte
- vzdělání a rodinné zázemí rodičů dítěte
- umístění dítěte v ústavním zařízení

- věk pěstounů při převzetí dítěte do péče (zde byla rozhodující doba, kdy pěstouni převzali dítěte do své péče fakticky, nikoli až rozhodnutí soudu o pěstounské péči – k tomuto rozhodnutí může dojít až za několik měsíců)
- vzdělání a rodinné zázemí pěstounů
- vztah pěstounů ke svěřenému dítěti – příbuzný, cizí
- skutečnost, zda pěstouni absolvovali přípravu pěstounů či nikoli

Podle daných kritérií jsem zpracovala krátké kasuistiky všech rodin, které jsou v evidenci OSPODu. Některé sledované ukazatele jsem pro přehlednost zpracovala do tabulek, které jsou součástí přílohy, příloha č. 4. Následně jsem provedla sekundární analýzu jednotlivých kasuistik, jako kritéria tohoto postupu jsem zvolila:

- výskyt výchovných problémů v pěstounské rodině
- typ zjištěného výchovného problému (lhaní, záškoláctví, útěky z domova, protiprávní činnost atd.)
- způsob řešení výchovných problémů ze strany pěstounů (např. spolupráci s oddělením sociálně právní ochrany dětí, s kurátorem, jinými příslušnými institucemi, apod.)
- vztah mezi absolvováním přípravy pěstounů a výskytem výchovných problémů dětí svěřených do pěstounské péče
- vztah mezi pobytem dítěte v ústavním zařízení a vznikem výchovných problémů
- důvody svěřením dítěte pěstounské péči

5.3.1 Předvýzkum

Před zahájením vlastního průzkumu byl proveden předvýzkum. Cílem předvýzkumu bylo získání většího vhledu do zkoumané problematiky. V rámci předvýzkumu byl uskutečněn rozhovor s pracovnící na úseku náhradní rodinné péče Městského úřadu Neratovice. Jedná se o odbornou pracovníci, která na uvedeném úseku pracuje již řadu let, je tedy osobou kompetentní pro poskytování informací z oblasti náhradní výchovy. Pomohla mi zorientovat se v problematice náhradní rodinné péče. Na základě provedeného rozhovoru jsem poté stanovila výše uvedená kritéria, podle kterých jsem prováděla analýzu spisové dokumentace.

Zvolila jsem formu polostrukturovaného rozhovoru. Otázky, které jsem pracovníci položila, jsou formulovány v příloze č. 5.

5.4 Výzkumný vzorek

Výzkumný vorek byl vytvořen na základě spisové dokumentace evidované oddělením sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu Neratovice. Jedná se o spisovou dokumentaci všech pěstounských rodin, které oddělení sociálně právní ochrany dětí evidovalo k 1.3.2010.

Výzkumný vzorek tvoří **celkem 25 rodin**, které mají v pěstounské nebo poručenské péči minimálně jedno nezletilé dítě. **Celkový počet dětí** vychovávaných v těchto rodinách činí **27**.

K náhradní rodinné výchově lze zařadit i poručenskou péči, pokud poručník o svěřené dítě osobně pečuje (viz kapitola 1.1.2). Vzhledem k tomu, že ve všech rodinách, které byly zkoumány, a které mají dítě svěřené do poručenské péče, je vykonávána i osobní péče o svěřené dítě, byly tyto rodiny zahrnuty do zkoumaného vzorku. Rodiny, kde je vykonávána poručenská péče, byly zjištěny celkem 3, jedná se o rodiny č. 4, 5 a 6. Poručníky jsou ve všech případech prarodiče dětí.

Z celkového počtu zkoumaných pěstounských rodin je největší část tvořena rodinami, kde je pěstounem **příbuzný dítěte**. Takových rodin bylo ve zkoumaném vzorku zjištěno 22, tyto rodiny vychovávají celkem 24 dětí. Největší zastoupení mezi příbuznými, kteří pečují o svěřené dítě, mají **prarodiče** – jedná se celkem o 17 rodin. Dalšími příbuznými, kteří vykonávají pěstounskou péči, jsou ve 3 případech zletilí **sourozenci** dítěte, dále pak jiní příbuzní – u dvou rodin jde o **tetu či strýce**.

Největší část pěstounských rodin pečuje o jedno svěřené dítě – celkem ve 22 případech, 2 rodiny mají svěřené do péče dvě děti, jedna rodina pečuje o jedno dítě svěřené do pěstounské péče a tři vlastní.

Tab. č. 3: Struktura výzkumného vzorku:

počet rodin (počet dětí)	typ pěstounské péče	počet rodin (počet dětí)	příbuznost	počet rodin (počet dětí)
25 rodin (27 dětí)	klasická	3 (3 dětí)		---
	příbuzenská	22 (24 dětí)	prarodiče	17 (18 dětí)
			sourozenci	3 (3 dětí)
			teta nebo strýc	2 (3 dětí)

Tab. č. 4: Základní kritéria hodnocení výzkumného vzorku:

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	24 let	věk při naroz. dítěte:	26 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	základní
povolání:	nezaměstnaná	povolání:	nezaměstnaný
rodinné zázemí:	úplná rodina	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	po narození
důvod:	nezájem o dítě a opuštění dítěte

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	45 let	věk při převz. dítěte:	47 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	vyučen
povolání:	důchod (starobní nebo invalidní)	povolání:	starobní důchod
stav:	rozvedená	stav:	ženatý
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	děda
příprava:	ne	příprava:	ne
Za nejčastější variantu lze označit případ, kdy je dítě svěřeno do péče osamělé pěstounky.			

V tabulce č. 4 jsou uvedena přehlednou formou základní kritéria výzkumného vzorku. Tabulka obsahuje **nejčastěji zjištěné hodnoty** vztahující se k biologické rodině, důvodům svěření dítěte do pěstounské péče a náhradní rodině, tj. k pěstounům a dále **průměrné hodnoty** věku biologických rodičů a pěstounů.

K zevrubnému popisu výzkumného vzorku slouží výše zmíněná příloha č. 4. V příloze jsou zpracovány tabulky se základními údaji, které se týkají biologické rodiny dítěte, dále příčin svěření dítěte do pěstounské péče, pěstounů (věk, vzdělání,...), atd.

5.5 Prezentace a interpretace dat

V této kapitole jsou zpracovány krátké kasuistiky rodin dle výše popsaných zvolených kritérií. Zkoumané rodiny jsou rozděleny do dvou základních skupin dle formy praktikované pěstounské péče. První skupinu tvoří kasuistiky rodin, kde je vykonávána klasická forma

pěstounské péče, druhá skupina je tvořena rodinami, kde pěstouny jsou příbuzní svěřených dětí.

Níže uvedené kasuistiky jsou výsledkem analýzy spisové dokumentace. Vzhledem k tomu, že jsou nezbytné k interpretaci dat, jsou uváděny v této části práce a v nezkrácené podobě.

5.5.1 Klasická forma pěstounské péče

Při této formě pěstounské péče jsou pěstouni zařazeni do evidence uchazečů o náhradní rodinnou péči. Ještě před zařazením do evidence absolvují odbornou přípravu. Poté dochází k výběru vhodné rodiny a vhodného dítěte a k rozhodnutí o pěstounské péči. Podrobný popis zprostředkování pěstounské péče je uveden v teoretické části práce v kapitole 2.4 a 2.5.

V evidenci oddělení sociálně právní ochrany dětí jsou takové rodiny tři, dvě z nich vychovávají jedno svěřené dítě, v jednom případě vyrůstají v rodině kromě dítěte svěřeného do pěstounské péče, další tři děti (dvě ze současného manželství pěstounů, jedno z předchozího manželství pěstounky).

Rodina č. 1 – nezl. Jiřina, nar. 1992

Jiřina se narodila v úplné rodině, rodiče nebyli schopni zajistit základní péči o dítě. Vývoj novorozence byl ohrožen, z tohoto důvodu soud nařídil předběžné opatření, kterým byla dívka umístěna do dětského domova.

Pěstouni měli nejdříve v péči adoptovaného chlapce, který ve věku cca 5-ti let tragicky zahynul (tato událost se odehrála cca před 10-ti lety). V péči pěstounů byl v té době ještě Jakub (jednalo se o pěstounskou péči).

Po smrti adoptovaného syna pěstouni požádali o svěření dalšího dítěte do své péče. V dětském domově si vybrali Jiřinku, nejdříve probíhala hostitelská péče, v roce 1995 byla soudem nařízena pěstounská péče. Přípravu absolvovali pěstouni před adoptí chlapce. Před rozhodnutím o pěstounské péči Jiřiny absolvovali pěstouni pohovor s psychologem.

Pěstounská péče probíhá bez problémů. Jakub se vyučil, poté si udělal maturitu a nyní byl přijat ke studiu VŠ. Stále žije v rodině pěstounů. V době docházky do ZŠ se objevilo jednorázově záškoláctví. Další problémy neměl. V místě bydliště má pověst jako slušný a dobře vychovaný mladý člověk.

Jiřina je po celou dobu pěstounské péče bezproblémová, nyní studuje střední školu zemědělskou s průměrným prospěchem, bez výchovných problémů. Se svými biologickými rodiči není dívka v kontaktu. Oba rodiče žijí bezdomoveckým způsobem života.

Oba pěstouni pracují. Rodina žije uzavřeně, jakékoli zásahy zvenku vnímá poněkud negativně. Jiřina je informována o svém původu, pěstouni s ní na toto téma často hovoří.

Rodina č. 2 – nezl. Natálie, nar. 1999

Jedná se o klasickou formu pěstounské péče. Pěstouni byli zařazeni rozhodnutím Krajského úřadu Středočeského kraje v roce 2003 do evidence žadatelů o osvojení. Manželství pěstounů bylo uzavřeno v roce 1998, matka má z prvního vztahu nezletilého Vojtěcha a Adama, toto manželství bylo rozvedeno. Ze druhého, současného manželství pěstounky, se narodil nezl. Michal.

V prosinci 2005 byla nezl. Natálie propuštěna z kojeneckého ústavu do péče budoucích osvojitelů, příslušný městský úřad rozhodl o svěření nezletilé do péče budoucích pěstounů. Pěstouni nakonec ustoupili se své žádosti o adopci a podali žádost o svěření nezletilé Natálie do pěstounské péče. Matka nezletilé je občankou ČR, otec byl Vietnamec.

Péče pěstounů je bez problémů, dítě bylo zpočátku nemluvné, tiché, postupně došlo ke zlepšení komunikace a sebeobsluhy.

V září 2008 nastoupila Natálie do školy, zpočátku nebyly s dívkou žádné problémy. V druhé třídě byla hodnocena dívka jako temperamentní, nepozorná.

Biologická matka se opakovaně snažila o kontakt se svou dcerou. Vždy projevila zájem, bylo zorganizováno setkání dítěte s matkou na oddělení sociálně právní ochrany dětí, matka nikdy nepřišla. Často střídá partnery, je velmi ovlivnitelná. Otec v současné době zájem o dceru nejeví, navštěvoval ji v době, kdy byla v dětském domově, po nařízení pěstounské péče jeho kontakty ustaly. Pěstounka ke kontaktu Natálie se svými biologickými rodiči zaujímá negativní postoj, nepodporuje ho, ale strpí. Zdá se být zklamána, že dítě není jen její, že je zde ještě někdo, kdo o dítě jeví zájem. Domnívala se, že pěstounská péče bude rychlejší cestou k dítěti, nedomyslela, že jde o naprosto jinou formu náhradní rodinné péče než je tomu v případě adopce. Pravděpodobně nebyla řádně poučena kompetentními pracovníky. Pěstouni se zúčastnili na doporučení oddělení sociálně právní ochrany dětí setkání pěstounů, od té doby se jeví názory na biologické rodiče Natálie jako tolerantnější.

Vlastní děti pěstounů nemají žádné problémy, řádně chodí do školy. Mladší Adam je studentem středního odborného učiliště, obor automechanik, ve škole je spokojen. Starší Vojtěch je studentem gymnázia.

Rodina č. 3 – nezl. Petra I., nar. 2005

Dívka se narodila v roce 2005 rozvedené matce, otec v rodném listě dítěte není uveden. Petra byla v pořadí osmým dítětem matky. Matka je psychicky nemocná, v důsledku svého onemocnění péči o děti nezvládá. Bydlí v azylovém domě Fondu ohrožených dětí, je pod dohledem soc. pracovníků.

V lednu 2006 byla Petra hospitalizovaná (nehybnost ruky). Nutná byla důsledná rehabilitace, matka však neprojevovala potřebný zájem, dívka byla zanedbávaná. V únoru 2006 požádala matka o umístění dcery do Klokánku – zařízení Fondu ohrožených dětí. Po umístění matka svou dceru nijak nekontaktovala, nenavštěvovala ji a ani se o ni nijak nezajímala. Při pobytu Petry v Klokánku byla provedena řada vyšetření s výslednou diagnózou: psychomotorická retardace, levostranná hemifaréza, stav po DMO, riziko budoucí epilepsie.

V červnu 2006 udělila matka souhlas s pěstounskou péčí, v říjnu téhož roku bylo rozhodnuto o předpěstounské péči. V lednu 2007 byla matka soudem zbavena rodičovské zodpovědnosti. V lednu 2008 byla Petra svěřena do pěstounské péče.

Matka Petry má v současné době v přímé péči pouze jedno nezletilé dítě, dceru narozenou v roce 2004, jejíž potřeby je schopna zajistit pouze za vydatné pomoci soc. pracovníků azylového domu. Všechny její ostatní děti jsou v péči jiných osob nebo v ústavních zařízeních.

Matka nezletilé Petry pochází z nepodnětného prostředí, vyrůstala v ústavu. Od deseti let byla léčena na psychiatrii pro úzkostné stavy a sebevražedné pokusy. Střídá partnery, promiskuitní však není. V roce 2006 podstoupila sterilizaci. V kontaktu s Petrou matka není.

V pěstounské péči Petra prospívá. Pěstounka byla ochotna přijmout i dítě jiného etnika, ne Roma. S Petrou navštěvuje neurologii, psychomotorický vývoj dívky vykazuje velké pokroky, dítě je komunikativní.

Pěstounka, které byla Petra svěřena do péče, je rozvedená, má dvě zletilé děti, jedno z nich je již rodičem. Pěstounka je zároveň poručnicí dítěte.

Po svěření Petry do pěstounské péče měla pěstounka problémy ve vztazích se širší rodinou, příbuzní pěstounky její rozhodnutí neschvalovali, určitou dobu trvalo, než se vztahy v rodině uklidnily a ozdravily.

V současné době má pěstounka značné finanční problémy. Koupila nový dům, nyní musí splácet hypotéku, navíc je v invalidním důchodu a její zdravotní stav není stabilizovaný, často musí navštěvovat lékaře.

Vzhledem k věku dítěte – v současné době je Petře 5 let – nejsou zaznamenány žádné potíže s její výchovou, výskyt výchovných problémů nebyl zjištěn.

5.5.2 Příbuzenská pěstounská péče

Při rozhodování o svěření dítěte do pěstounské péče příbuzné osobě se neprovádí zprostředkování. Není tedy povinnost absolvovat přípravu pěstounů. I když možnost absolvovat tuto přípravu dobrovolně existuje, ani v jednom případě pěstouni z řad příbuzných ve zkoumaných rodinách přípravu neprodělali.

Nejčastěji zastoupeni mezi příbuznými pěstouny byli ve zkoumaných rodinách prarodiče. Následující část práce bude věnována popisu těchto pěstounských rodin.

V rodinách číslo 4, 5 a 6 vykonávají prarodiče **poručnickou péči**.

Rodina č. 4 – nezl. Atila, nar. 1992

V rodném listě dítěte jsou uvedeni oba rodiče, matka i otec měli základní vzdělání. Krátce po narození matka dítě opustila, v té době otec dítěte s nimi již nežil. Atila zůstal u babičky. Babička měla v té době v péči již staršího bratra Atily – Imricha. Imrich byl babičce svěřen do výchovy soudně v roce 1991.

Matce se v roce 1992 narodila dcera, kterou dala k adopci. V květnu 1993 matka zemřela, v 1994 byl svěřen Atila do péče babičky, invalidní důchodkyně, jednalo se o svěření do péče třetí osoby dle § 45 Zákona o rodině. V roce 1995 zemřel otec dětí. Po smrti rodičů se oba prarodiče stali poručníky chlapců.

V roce 2000 upozorňuje základní škola na výchovné problémy Imricha, o rok později poukazuje škola na špatnou spolupráci s babičkou, nedostatečné omlouvání, problematické chování Imricha. V roce 2001 byl vyšetřen v pedagogicko psychologické poradně a přeřazen do zvláštní školy. Postupně škola poukazovala na agresivitu Imricha, hrubé chování, škola navrhovala diagnostický pobyt. V roce 2003 bylo řešeno záškoláctví žáka, účast na demonstraci skenheedů. V září 2003 nastoupil Imrich do středního odborného učiliště - obor kuchař, škola avizuje problematické chování, neomluvenou absenci, pěstounka se školou nespolupracuje. V roce 2004 byla Imrichovi udělena třídní důtka za absenci, v téže roce Imrich kradl doma. Vzhledem k problematickému chování chlapce s ním byl opakovaně proveden výchovný pohovor s kurátorem. Nakonec se Imrich úspěšně vyučil. Občas pracuje, jedná se spíše o krátkodobá zaměstnání. Nemá vytvořeny pracovní návyky.

Atila byl zpočátku docházky do ZŠ bezproblémový, chování vzorné. První problémy se objevily v roce 2003, jednalo se o neomluvenou absenci. V roce 2006 dostal Atila důtku třídního učitele za vyrušování a neplnění povinností, později důtku ředitele za nevhodné chování k vyučujícím. V roce 2007 pokračovalo záškoláctví, hrubé a sprosté vyjadřování, dostal sníženou známku z chování. V roce 2007 nastoupil Atila do středního odborného učiliště, obor kuchařské práce. I zde byla řešena rozsáhlá absence. Atila přešel do evidence kurátora pro mládež. V témže roce zemřel děda chlapce. Ten představoval v rodině autoritu, v době, kdy žil, byli oba chlapci v rodině více zakotvení. Babička je velmi mírná, laskavá, pro chlapce není potřebnou autoritou. Chování vnuků spíše omlouvá, čehož oba chlapci zneužívají. V roce 2008 se chlapec dopustil krádeže (soud rozhodl o podmíněčném upuštění od potrestání, byla stanovena zkušební doba na 1 rok a dohled probačního úředníka), v tomto roce přiznal, že užívá marihuanu. V této době došlo ke zhoršení ve škole. Opakuje třetí ročník. V září 2009 byl Atila podmíněčně vyloučen ze školy. Dohled probačního úředníka neplní. Pěstounce byla doporučena spolupráce s občanským sdružením Rozum a Cit, což odmítla.

Rodina č. 5 - nezl. Nikola, nar. 2008

Dívka se narodila nezletilým rodičům. Otec dítěte nebyl po narození dítěte uveden v rodném listě, později uznal otcovství souhlasným prohlášením.

Matka byla v době narození svého dítěte ještě žákyní základní školy, otec dítěte byl nezaměstnaný. Od narození dívky péči o ni zajišťovala babička ze strany matky. Ta měla v době narození Nikoly v péči nezl. Tomáše, syna své starší dcery. Tomáš byl babičce svěřen do péče rozhodnutím soudu (v listopadu 2008) na základě §45 Zákona o rodině. S dítětem byla babička na rodičovské dovolené.

V březnu v roce 2008 soud rozhodl o ustanovení poručníka nezl. Nikole, poručníkem byla ustanovena babička.

Matka dítěte ukončila v roce 2008 povinnou školní docházku, od září stejného roku byla přijata do středního odborného učiliště, obor prodavačka. Studium předčasně ukončila, zůstala doma. Je vedena na úřadu práce.

Vzhledem k tomu, že poručnice zajišťuje celodenní péči o dítě, pobírá pěstounské dávky. Matka dítěte se na péči o dceru podílí. Otec Nikoly je s dcerou v kontaktu, hradí výživné, s dcerou se stýká, projevuje o ni zájem. Ve společné domácnosti s dcerou a matkou dítěte nežije. Žije u svých rodičů.

Rodina č. 6 – nezl. Václav, nar. 2008

Chlapec se narodil nezletilé matce, která byla pohlavně zneužita. Otec dítěte není v rodném listě dítěte uveden.

V době narození chlapce byla matka ještě žákyní základní školy, byla nezletilá. Žila ve společné domácnosti se svou matkou, otec zemřel.

Po narození Václava podala matka návrh na ustanovení poručníka, soud ve věci rozhodl a babičku dítěte ustanovil poručnicí. Vzhledem k tomu, že o nezletilého poručnice osobně pečuje, byly jí přiznány pěstounské dávky.

Matka nezletilého v roce 2009 ukončila základní školu, ve studiu nepokračuje. Nikde nepracuje, je v domácnosti. Poručnice pracovala jako OSVČ – prodej textilu, v současné době živnost přerušila a věnuje se péči o vnuka.

Péče babičky byla shledána jako bezproblémová.

V dalších rodinách byli prarodiče ustanoveni rozhodnutím soudu pěstouny. Jedná se rodiny č. 7 až 20

Rodina č. 7 – nezl. Bohumil, nar. 1993

Nezletilý se narodil z manželství rodičů jako jediné dítě. Manželství nebylo funkční, matka podala v roce 1997 návrh na rozvod. Ve stejném roce bylo manželství rodičů rozvedeno, nezletilý Bohumil byl svěřen do péče matky.

Otec chlapce je závislý na alkoholu, v roce 1998 byl rozhodnutím soudu omezen ve způsobilosti k právním úkonům tak, že není způsobilý nakládat s majetkem, který přesahuje 200,- Kč. O syna se nijak nezajímal.

Péče matky vykazovala velké závady, zvládala ji pouze za pomoci své matky, babičky Bohumila. Po smrti babičky v roce 2002 se matčina péče ještě zhoršila. Na podzim roku 2004 se matka musela vystěhovat ze svého bytu, důvodem byl dluh na nájemném. Péči o vnuka převzal jeho děda, otec matky. Matka se od té doby pohybuje střídavě u známých, nějakou dobu žila jako bezdomovec, někdy bydlí na ubytovnách. O syna neprojevuje zájem. Bohumil ji v současné době již odmítá.

V péči dědečka nezletilý nejdříve mírně prospíval, byl podán návrh na pěstounskou péči. Během krátké době se začaly projevovat a posléze prohlubovat problémy, péči o chlapce děda začal zvládat jen s velkými obtížemi. Chlapec svého dědu neposlušoval, rozbíjel domácí zařízení, obtížně navazoval kontakty s vrstevníky. Děda byl při výchově velmi nedůsledný.

V roce 2004 a 2005 byl Bohumil vyšetřen v pedagogicko psychologické poradně se závěrem: horní hranice středně těžké mentální retardace, na kterou mělo vliv subdeprivační a nepodnětné prostředí. Podle závěrů vyšetření nedůslednost a obětavost dědy přispívá k projevům nevhodného chování u chlapce.

V souvislosti s uvedenými problémy se děda nakonec rozhodl svůj návrh na svěření vnuka od své péče vzít zpět, což také učinil (březen 2005). Požadoval umístění vnuka do ústavní péče. Oddělení sociálně právní ochrany dětí podalo podnět k zahájení řízení o nařízení ústavní výchovy. Před tím, než soud nařídil v této věci jednání, bylo zajištěno přijetí Bohumila do ústavu sociální péče. Jednalo se o dobrovolný pobyt. Chlapec zde pobýval přes týden, na víkendy jezdil k dědovi. Školní docházku plnil v základní škole praktické, kam denně z ústavu sociální péče dojížděl. Dopravu zajišťují pracovníci organizace Maltézská pomoc. Mezi chlapcem a dědou se rozvinul velmi silný citový vztah, děda se rozhodl podat opakovaně návrh na svěření vnuka do pěstounské péče (v roce 2007). V dubnu 2007 byla pěstounská péče nařízena.

V roce 2009 dokončil Bohumil povinnou školní docházku a od září 2009 je žákem středního odborného učiliště. Do školy denně dojíždí, opět za spolupráce Maltézské pomoci. Nabídnutou spoluprací s občanským sdružením Rozum a Cit pěstoun odmítl.

Rodina č. 8 - nezl. Denisa, nar. 1992

Dítě se narodilo v úplné rodině. Krátce po narození podala babička dítěte (matka matky) návrh k soudu na svěření vnučky do své péče. Řízení bylo zastaveno, dívka byla svěřena do péče matky. V roce 1995 bylo manželství rodičů rozvedeno, Denisa byla na dobu po rozvodu svěřena do výchovy matce, otci bylo vyměřeno výživné. Otec vyživovací povinnost neplnil. V roce 1999 byl za tento čin dosouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 18-ti měsíců.

Rodiče se své dceři věnovali pouze minimálně, výchovu zajišťovala převážně babička. Z tohoto důvodu se prarodiče v roce 2001 obrátili na soud s návrhem na svěření Denisy do své péče dle §45 Zákona o rodině.

Před rozhodnutím soudu proběhlo v přítomnosti psychologa setkání Denisy se svou matkou. Psycholog charakterizoval matku dítěte jako nezralou osobu, která svou osobnostní složitostí byla pro dceru naprosto nesrozumitelná a nepodnětná. Psycholog zkonstatoval, že mezi matkou a dcerou není výraznější citová vazba a doporučil svěření dívky do péče prarodičů.

V roce 2001 soud rozhodl a svěřil Denisu do péče navrhovatelů. V roce 2004 požádali prarodiče soud o udělení souhlasu na změnu příjmení Denisy. Matka se o dceru vůbec nezajímala, stejně tak otec. Soud udělil souhlas prarodičům za oba rodiče k podání žádosti o změnu příjmení nezletilé, které poté bylo změněno.

V roce 2006 podali prarodiče návrh k soudu na nařízení pěstounské péče, v témže roce soud svým rozhodnutím svěřil Denise do pěstounské péče prarodičů.

Denisa po bezproblémovém absolvování základní školy nastoupila v roce 2007 do obchodní akademie, kde měla poměrně značné potíže s prospěchem. Naopak její chování bylo naprosto bezproblémové. Její prospěch se postupně zlepšil, v současné době je žákyní třetího ročníku.

Otec není stále v kontaktu s dcerou, matka dceru po několika letech v roce 2007 navštívila. Denisa matku jen pozdravila, jinak s ní nekomunikovala. Důvodem byla velmi pravděpodobně nezpracovaná křivda z minulosti, že jí její matka opustila.

Rodina č. 9 – nezl. Filip, nar. 2003 a nezl. Samuel, nar. 2006

Filip

Chlapec se narodil nezletilé matce, otec není v rodném listu dítěte uveden. V době narození dítěte žila jeho matka ve společné domácnosti se svou matkou, babičkou nezletilého. Babička Filipa podala krátce po narození chlapce návrh k soudu na svěření vnuka do své péče. V říjnu 2003 byl Filip svěřen do péče babičky dle §45 Zákona o rodině. V té době žije v společné domácnosti ještě nezletilá dcera Filipovy babičky – Nikola.

V roce 2006 podala babička návrh na svěření vnuka do pěstounské péče, jejímu návrhu bylo vyhověno a v prosinci 2006 byl Filip svěřen do pěstounské péče babičky. Matka Filipa krátce po narození opustila společnou domácnost, v současné době žije se svým přítelem. O syna se zajímá, stýká se s ním.

V roce 2007 podala nejstarší dcera pěstounky, která žije dlouhodobě v cizině, trestní oznámení o pohlavním zneužívání Filipa ze strany jeho tety Nikoly. Toto podezření nebylo prokázáno, nad výchovou nezletilého byl v roce 2008 stanoven soudní dohled.

Vzhledem k problematickému soužití pěstounky a jejího partnera, kdy dochází k častým fyzickým útokům na pěstounku, byla situace v rodině projednána na Komisi sociálně právní ochrany dětí. Pěstounka uvedla, že ukončila soužití se svým partnerem, chtěla by se od něho odstěhovat. Do současné doby tak neučinila, stále sdílí společnou domácnost.

Pěstounka občas užívá alkohol, její druh alkoholické nápoje užívá častěji. Vzhledem k těmto faktům je rodina intenzivně sledována oddělením sociálně právní ochrany dětí.

Pěstounka vychovala tři dcery, všechny jsou již zletilé. Dvě z jejích dcer (včetně matek Filipa a Samuela) měly výchovné problémy, matka na jejich výchovu nestačila. Obě užívaly drogy, pobývaly mimo domov, matku nerespektovaly. Vyčítaly jí soužitím s jejím partnerem.

Péče babičky je zatím bez větších problémů, ohrožující je v rodině přítomnost agresivního přítele pěstounky.

Samuel

Chlapec se narodil šestnáctileté matce, otec není v rodném listě dítěte uveden. Matka dítěte je závislá na pervitinu, není schopna zajistit péči o svého syna. Babička Samuela (matka matky) podává návrh k soudu, na základě kterého je rozhodnuto o jejím ustanovení poručnící dítěte. V té době má babička již v pěstounské péči jedno nezletilé dítě – syna své starší dcery, Filipa, kterému je v současné době sedm let (viz předchozí kasuistika).

Po dovršení zletilosti matky Samuela podala babička návrh k soudu na pěstounskou péči, v roce 2008 je pěstounská péče nařízena a zároveň je stanoven soudní dohled nad výchovou Samuela.

Matka Samuela v září 2009 porodila své druhé dítě, v současné době žije v azylovém domě. Se svým synem a svou matkou je v kontaktu.

Rodina č. 10 - nezl. Jan, nar. 2000

Chlapec se narodil za doby trvání manželství matky, matriční otec není otcem biologickým. S biologickým otcem Jana žila matka ve společné domácnosti, pečovali o tři děti. Matka v r. 2001 opustila domácnost, bylo po ní vyhlášeno celostátní pátrání, o děti pečoval otec, jeho péče byla velmi nekvalitní, nedostatečná. Vzhledem k této situaci, kdy byl ohrožen řádný vývoj dětí, podalo příslušné oddělení sociálně právní ochrany dětí v září 2001 návrh na nařízení ústavní výchovy. Ještě před tím, než soud o ústavní výchově nařídil jednání, matka přivedla na OSPOD Jana s tím, že o něho nemůže nadále pečovat. Oddělení sociálně právní ochrany dětí podalo návrh na nařízení předběžného opatření. Soud předběžné opatření nařídil, Jan byl umístěn do dětského domova.

V prosinci stejného roku byl Jan propuštěn na dovolenku ke své babičce, která si podala návrh na svěření vnuka do své péče dle §45 Zákona o rodině. Od ledna 2002 byla vystavena dlouhodobá propustka k babičce. V březnu 2002 bylo řízení o ústavní výchově zastaveno,

nezl. Jan byl svěřen do péče babičky. Babička je vdova, žije s dlouhodobým druhem. Ve společné domácnosti žije ještě dospělá dcera se svou rodinou a prababička Jana.

Jan se po nástupu do základní školy projevoval se jako živé dítě, je hyperaktivní a podle pedagogů trochu svérázný, jiné problémy nemá. Babička se školou spolupracovala v potřebné míře.

V březnu 2009 se obrátila babička na soud s návrhem na nařízení pěstounské péče. K tomu kroku ji vedly především finanční důvody. Pěstounská péče byla v říjnu 2009 nařízena.

Rodina č. 11 - nezl. Jana, nar. 1992

Jana se narodila z manželství, které bylo v době, kdy byl dívce jeden rok, rozvedeno. V té době již otec nezletilý nežil s rodinou ve společné domácnosti, rodinu opustil kvůli nové partnerce. Jana byla po rozvodu rodičů svěřena do péče matky. Matka si později našla nového partnera, za kterého se provdala. Z tohoto vztahu se v roce 1999 narodila polorodá sestra Jany – Dominika. Janu matčin nový manžel vychovával od tří let.

I toto manželství matky se rozpadlo, Dominika byla svěřena na základě dohody rodičů do péče otce (v roce 2005), matka dětí rodinu opustila. I nezletilá Jana zůstala v péči matčina manžela, svého nevlastního otce. Otec s děvčaty bydlel společně s rodiči matky a její sestrou (tetou děvčat) v rodinné domě Soužití rodiny bylo bezproblémové. V roce 2006 byl nevlastnímu otci Jany přiznán invalidní důchod poté, co utrpěl pracovní úraz. V témže roce podal návrh na svření nezletilé Jany do pěstounské péče. Soud jeho návrhu vyhověl a v září 2006 byla pěstounská péče nařízena.

Matka Jany dlouhodobě vykazuje problematický způsob života, střídá partnery, bydliště, zaměstnání, ke svým dcerám má také složitý vztah. Jsou období, kdy se s dcerami nestýká, pak zase ano. V současné době je ve styku s Janou, s Dominikou nikoliv, předtím to bylo naopak.

Před dvěma lety pěstoun navázal vztah se současnou přítelkyní, tato skutečnost narušila vztahy jak s Janou, tak i s ostatními členy rodiny. S přítelkyní zrekonstruovali rodinný domek, do kterého se poté s přítelkyní a s dcerou Dominikou odstěhoval. Jana zůstala u prarodičů a byla jim následně svěřena do pěstounské péče (v roce 2009).

Jana se také v posledních dvou letech začala stýkat se svým biologickým otcem, který žije nedaleko jejího současného bydliště. Vztahy Jany a bývalého pěstouna jsou zcela narušeny,

prakticky se nestýkají. Také jsou narušeny kontakty mezi Janou a Dominikou, Jana má dlouhodobě pocit, že nevlastní otec svou dceru upřednostňuje.

Během plnění povinné školní docházky signalizovala škola řadu problémů. Příprava do školy byla dle pedagogů nedostatečná, Jana byla ve škole drzá až vulgární, v roce 2006 se ve škole dopustila šikany. Pedagogové poukazovali na časté nepřiměřené reakce žákyně, na skutečnost, že hledá obtížně mantinely, špatně rozeznává hranice svého chování. Podle učitelů chování Jany souvisí především s nevyrovnanou a problematickou výchovou v rodině. Vzhledem k popsaným problémům škola doporučovala kontakt s odborníky. Pěstoun s nezletilou jedenkrát navštívil středisko výchovné péče, další návštěvy neproběhly.

V roce 2008 byla Jana přijata do středního odborného učiliště, obor kuchař – číšník. I nadále trvá nedostatečná příprava dívky do školy, v roce 2009 nezletilá přiznává experiment s drogami (marihuana), pravidelně kouří (cca deset cigaret denně).

Rodina č. 12– nezl. Jaroslav, nar. 1995

V rodném listě dítěte jsou uvedeni oba rodiče. V roce 1996 podává babička první návrh na svěření vnuka do své péče, důvodem byla špatná péče matky o syna. Návrh vzala babička zpět.

V roce 1998 matka podává návrh na úpravu poměrů, návrh bere zpět (rodiče obnovili soužití). V roce 2000 podává matka znovu návrh na úpravu poměrů, Jarda byl svěřen soudně do péče matky.

V květnu 2001 babička podává k soudu opakovaně návrh na svěření vnuka do své péče. V té době měla již babička vnuka ve své faktické péči, babičce ho předala sama matka. Chlapec byl v témže roce svěřen soudem do péče babičky.

V roce 2006 informovala ZŠ o prvních výchovných problémech Jardy (opakovaná šikana, agresivita, krádež). V té době byl žákem páté třídy. S chlapcem byl proveden výchovný pohovor, přislíbil nápravu a zlepšení svého chování.

V roce 2008 signalizovala základní škola další zhoršení chování Jaroslava ve škole, především se jednalo o nárůst slovních a fyzických konfliktů se spolužáky. Za toto chování byla Jaroslavovi udělena snížená známka z chování.

V roce 2009 škola oddělení sociálně právní ochrany dětí oznamuje neomluvenou absenci Jaroslava, žáka 8. střídy. Babička byla projednána přestupkovou komisí, byla uznána vinou z přestupku na úseku školství a výchovy mládeže, za což jí bylo uloženo napomenutí. Jarda propadl, v současné době opakuje 8. ročník. Chlapec přešel do evidence kurátora pro mládež.

Ve stejném roce (2009) babička podává návrh na pěstounskou péči (především z finančních důvodů). Soud po zvážení všech okolností nařídil pěstounskou péči, nad výchovou chlapce byl stanoven dohled.

Babička se v letošním roce rozvedla, její bývalý manžel ji a Jaroslava fyzicky napadal. Manželé měli spoustu dluhů, z čehož pramení finanční problémy. Babička má dvě zaměstnání, část platu jde na exekuce.

Rodiče Jardy spolu žijí, mají další tři děti, očekávají narození čtvrtého potomka. O Jardu nejeví zájem. V listopadu 2009 se Jarda dopustil krádeže alkoholu.

Babička spolupracuje s OSPOD, říká, že má zájem řešit situaci, je však je při výchově nedůsledná, chování Jaroslava omlouvá, slibuje nápravu, ale neví, jakým způsobem situaci uspokojivě řešit. Spolupráci s odbornými pracovištěm (např. střediskem výchovné péče) odmítá. Chlapec je na babičku velmi fixován, bojí se, že ho babička opustí, což mu již několikrát sdělila.

Rodina č. 13 – nezl. Jaroslava, nar. 1995

Dívka se narodila rodičům, kteří o ni nedostatečně pečovali, zneužívali alkohol, ignorovali potřeby dítěte a ohrožovali tak jeho zdárný vývoj. Z tohoto důvodu byla dívka umístěna v červenci 1998 na základě předběžného opatření do dětského domova, bylo zahájeno řízení o nařízení ústavní výchovy.

V říjnu 1998 podává babička dívky návrh k okresnímu soudu na svěření vnučky do své péče. V té době babička již pečovala o nezl. Václava, bratra Jaroslavy (Václav je v současné době již zletilý, žije stále ve společné domácnosti s babičkou). Babička je ve starobním důchodu, žije ve vlastním rodinném domku.

V roce 2001 byly řešeny neomluvené absence Václava v středním odborném učilišti, učil se v oboru kuchař. Problémy byly nakonec vyřešeny, Václav studium řádně ukončil.

V roce 2002 podává babička návrh na svěření Jaroslavy do pěstounské péče, pěstounská péče byla v září 2002 nařízena.

V roce 2001 nastupuje Jaroslava do základní školy. Ve škole nemá dívka žádné problémy. V roce 2008 je z důvodu špatného zdravotního stavu babičky umístěna do zařízení FOD, Klokánek. Je nařízeno předběžné opatření (v lednu 2008), kterým se nezletilá svěruje do péče Klokánku. V únoru 2008 se zdravotní stav babičky zlepšil, předběžné opatření bylo zrušeno.

Jaroslava nemá žádné výchovné problémy. Je velmi snadno manipulovatelná pro svůj nízký intelekt, což by mohlo znamenat problémy v budoucnosti. Pěstounská péče probíhá bez

problémů. Se svými rodiči není dívka v kontaktu, oba jsou bezdomovci, užívají alkohol a pravděpodobně i drogy, dopouštějí se trestné činnosti.

Rodina č. 14 – nezl. Lukáš, nar. 1997

Narodil se matce, která byla od 17-ti let výchovně problémová (drogy, záškoláctví, lhaní, krádeže), otec není v rodném listě dítěte uveden. Lukáš měl dva sourozence, kteří jsou dlouhodobě v ústavní péči. V únoru 1998 odložila matka Lukáše do dětského domova, bylo vydáno předběžné opatření, kterým bylo dítě umístěno do dětského domova.

V dubnu 1998 byl Lukáš svěřen do péče babičky (matka matky) dle §45 Zákona o rodině. Babička o vnuka pečovala fakticky již od půl roku jeho věku. V dubnu 2005 byl Lukáš svěřen do pěstounské péče babičky. Babička je rozvedená, pracovala jako administrativní pracovnice. V současné době je v předčasném starobním důchodu. Matka neprojevuje o svého syna zájem, velmi zřídka zatelefonuje své matce, většinou, když řeší nějaký problém, se kterým si neví rady.

V roce 2004 nastoupil Lukáš do základní školy, do současné doby nebyly signalizovány žádné výchovné problémy. S babičkou má velmi úzký vztah, dokonce ji oslovuje „mami“. O svém původu je zpraven, ví, že má jinou matku.

V roce 2009 navázala pěstounka spolupráci s občanským sdružením Rozum a Cit, absolvovala terapeutické víkendové setkání pěstounů (i s Lukášem). Spolupráci s občanským sdružením si pěstounka velmi pochvaluje, pravidelně spolupracuje s poradcem občanského sdružení.

Rodina č. 15 - nezl. Marek, nar. 2006

Narodil se za doby trvání manželství matky, v rodném listě dítěte je uveden manžel matky. Biologický otec je synem pěstounů. V době těhotenství žila matka s rodiči partnera (biologického otce Marka). Matka má ještě jedno dítě – chlapec svěřen do péče příbuzným.

Matka po narození dítěte z domácnosti odešla, péči o dítě zajišťovali od počátku prarodiče. V roce 2008 bylo popřeno otcovství, biologický otec dosud otcovství neuznal, v současné době je výkonu trestu odnětí svobody. Před uvězněním užíval drogy. Rodiče jsou se svým synem v kontaktu.

Dítě bylo nejdříve svěřeno do péče prarodičů dle §45 Zákona o rodině, v dubnu 2008 byla nařízena pěstounská péče. Pěstounka je v plném invalidním důchodu, její zdravotní stav je

velmi neuspokojivý. Pěstoun je poživitelem částečného invalidního důchodu. Péči o vnuka zvládají bez problémů, v případě nutnosti je připravena pomoci širší rodina.

Rodina č. 16 – nezl. Markéta, nar. 1994

Dívka se narodila v úplné rodině jako mladší ze dvou dětí – starší sestra Petra se narodila v roce 1989 a je v současné době již zletilá. V roce 2000 podává otec návrh na úpravu poměrů, žádá svěření obou dívek do své péče. Před zahájením řízení bere svůj návrh zpět. V závěru roku 2001 podává otec opakovaně návrh na úpravu poměrů k nezletilým dětem, soud nařídil znalecké zkoumání obou rodičů. Od začátku roku 2002 má otec obě dcery ve své faktické péči. S péčí o dcery mu od samého počátku pomáhají jeho rodiče.

V roce 2003 schválil soud dohodu rodičů, na základě které byly obě děti svěřeny do péče otce. Matka v té době žila se svým přítelem, který její dcery odmítal.

Na podzim roku 2005 došlo k prudkému zhoršení psychického stavu otce, péči o děvčata převzali prarodiče (rodiče otce).

Na začátku roku 2006 podávají prarodiče žádost k soudu na svěření vnuček do pěstounské péče. V té době starší Petra studovala 1. ročník středního odborného učiliště, obor kuchař – číšník, mladší Markéta byla žákyní 5. třídy základní školy speciální. V květnu 2006 byly děti svěřeny do pěstounské péče prarodičů, oba rodiče s pěstounskou péčí souhlasili.

Kontakt s otcem probíhá, s matkou postupně ustával, v současné době neprobíhá mezi matkou a dětmi žádný kontakt, matka své dcery ani nepozdraví, pokud je náhodně potká. Otec dětí byl několik měsíců v roce 2008 až 2009 ve výkonu trestu odnětí svobody za neplnění vyživovací povinnosti k nezletilým dětem. Po návratu z vězení byl odhodlán změnit své chování, krátce pracoval. Zlepšení situace bylo jen krátkodobé, v současné době je otec opět nezaměstnaný, o práci nejeví zájem, jeho rodiče a jeho děti nevědí, kde se v současné době zdržuje.

Obě dívky řádně docházely do školy, zprávy škol hodnotily obě žákyně jako bezproblémové, spolupráce pěstounů se školami je velmi kvalitní. Starší Petra se řádně vyučila, po vyučení nastoupila do zaměstnání, v současné době uvažuje o pokračování ve studiu. Mladší Markéta je v současné době v posledním ročníku základní školy, podala si přihlášku ke studiu středního odborného učiliště.

Pěstouni se zúčastnili v říjnu 2009 setkání podpůrné skupiny, setkání organizovalo občanské sdružení Rozum a Cit, na které pěstouny nakontaktovalo oddělení sociálně právní ochrany dětí.

Rodina č. 17 – nezl. Patrik I., nar. 1996

Nezletilý se narodil svobodné matce, otec není v rodném listu dítěte uveden. Jde o muže, který byl opakovaně ve výkonu trestu odnětí svobody a žije pochybným způsobem života. Patrik se narodil v době, kdy matka nekomunikovala se svou rodinou a žila bez nich.

V roce 2002 začala matka uvažovat o umístění dítěte do dětského domova. Střídala bydliště i partnery. V té době babička (matka matky) dítěte slíbila, že při výchově Patrika pomůže, podmínkou bylo to, že se na výchově bude podílet i jeho matka. Matka tuto podmínku nesplnila a obrátila se na soud se žádostí o vydání předběžného opatření, kterým by byl Patrik umístěn do dětského domova. Bezprostředně po podání jejího návrhu požádala babička dítěte o jeho svěřeni do své péče dle §45 Zákona o rodině. V květnu 2002 byl Patrik svěřen babičce do výchovy.

Když babička přijala Patrika, velmi se bál uzavřených prostor, např. koupelny, měl neklidné spaní, budil se v noci. Postupně se situace částečně upravila.

Babička Patrika byla dvakrát vdaná, jednou rozvedená, druhý manžel zemřel. Z tohoto manželství se narodil syn, v současné době již zletilý. Zletilý syn žije ve společné domácnosti s matkou a Patrikem. Dále ve stejném domě žije dlouhodobý přítel babičky, se kterým měl Patrik zpočátku komplikované vztahy, neměl babiččina přítele rád. Vztahy mezi nimi se postupem času zklidnily.

V roce 2004 podala babička návrh na nařízení pěstounské péče, v červenci téhož roku soud pěstounskou péči nařídil.

Ve školním roce 2003/04 zahájil Patrik povinnou školní docházku. Již od počátku měl problémy s učením, v této souvislosti byl vyšetřen (v roce 2006) v pedagogicko-psychologické poradně se závěrem: těžká forma dysortografie a lehká forma dyslexie s celkovou úrovní rozumových schopností v pásmu průměru. Ve škole se Patrik projevoval jako dítě, které neustále vyžaduje pozornost, nepřetržitě se snažil pozornost ostatních upoutat na sebe.

Postupem času signalizuje škola narůstání problémového chování Patrika, konkrétně se jednalo o sklon ke lhaní, fantazírování, občasnou agresivitu vůči ostatním dětem. Babička se snažila svádět vinu na druhé (špatný kamarád, špatná učitelka, apod.)

Pěstounka se snaží vyplnit vnukovi volný čas, Patrik navštěvuje oddíl Skautů v místě bydliště, s nimi jezdí na výlety, na tábory apod. Rovněž tak s babičkou jezdí na rekreaci.

Zletilý syn pěstounky se nevyučil, často měnil zaměstnání, začal doma krást peníze své matce.

V roce 2008 upozorňuje škola za opětovné zhoršení chování Patrika. Byla mu udělena ředitelská důtka za agresivitu a neplnění školních povinností. Podle názoru pedagogů výchovná snaha babičky selhává, vzhledem k tomu doporučovala škola spolupráci s psychologem, což Patrikova babička odmítla. V roce 2008 byla ze strany oddělení sociálně právní ochrany dětí pěstounce nabídnuta možnost spolupráce s občanským sdružením Rozum a Cit, se spoluprací babička souhlasila. Podle psychologů sdružení je pěstounka praktická žena s méně citlivým přístupem. S tímto názorem se ztotožňuje oddělení sociálně právní ochrany dětí, které jako největší problém identifikovalo málo empatické vztahy jednotlivých členů rodiny.

Matka bývá opakovaně ve výkonu trestu odnětí svobody, se synem se stýká velmi minimálně. Tuto skutečnost vnímá Patrik velmi negativně, po své matce touží. Matka vždy přislíbí návštěvu, slib poté většinou nedodrží a Patrik tím velice trpí. Navíc pěstounka o své dceři, matce Patrika, velmi často před chlapcem hovoří negativně až hanlivě. Babička neustále prohlašuje, že potřebuje pomoc, ale zůstává většinou u slov.

Rodina č. 18 - nezl. Patrik II., nar. 1997

Patrik se narodil z krátkého vztahu matky, otec není v rodném listě dítěte uveden. Matka nebyla schopna péči o syna zajistit, od útlého věku se o chlapce starala jeho biologická babička (její syn je biologickým otcem Patrika).

Matka se o svého syna nezajímá, často se stěhuje, byla ve výkonu trestu. Narodilo se jí ještě několik dalších dětí, jejichž osud není znám.

Vzhledem k tomu, že Patrik vyrůstal v podstatě od narození u babičky, má k ní silný citový vztah, oslovuje ji jako babičku. Se vzrůstajícím věkem babičku přestává respektovat. Pěstounská péče byla nařízena v roce 2004. V roce 2006 chlapec utrpěl úraz hlavy, spadl ze střechy, poté byl babičkou opečováván a jeho chování se začalo postupně zhoršovat. Začaly se projevovat agresivní sklony, především ve vztahu k babičce. Opakoval první třídu. Vzhledem k tomu, že prospěch Patrika byl v základní škole podprůměrný, byl na doporučení školy vyšetřen v pedagogicko psychologické poradně. Ačkoli závěr vyšetření zněl: snížená úroveň rozumových schopností do pásma lehké mentální retardace, doporučeno vzdělávání dle vzdělávacího programu ZŠ praktické, babička s přeřazením vnuka do ZŠ praktické nesouhlasí. V současné době je Patrik žákem čtvrté třídy, do vyšších ročníků postupuje věkem. Jeho prospěch je velmi slabý, pro učení není motivován. Naprosto chybí tolik nutná domácí příprava.

V podstatě od první třídy je školní docházka chlapce velmi problematická, od třetí třídy se objevují neomluvené absence. Pokud se Patrikovi do školy nechce jít, není v možnostech babičky ho přimět k opačnému postoji. Většinu takových absencí mu raději omluví, chce předejít možným problémům, které by ona sama z důvodu nezajištění řádného plnění povinné školní docházky mohla mít.

Pěstounka sama vychovala čtyři děti, všechny jsou již zletilé. Kromě chlapce, který je biologickým otcem Patrika, vychovala ještě tři dcery. Kromě nejstarší z dcer měly všechny její děti výchovné problémy. Syn se dopouštěl trestné činnosti, užíval drogy, v současné době žije celkem spořádaným životem ze svou partnerkou a jejich společným synem. Nejmladší z dcer pěstounky je ve výkonu trestu odnětí svobody, zneužívá návykové látky, o své dvě děti se nezajímá (jedno je v pěstounské péči prarodičů, jedno je v dětském domově). Další s dcer pěstounky žije v současné době se svou matkou ve společné domácnosti. I ona užívá drogy (především pervitin), i ona byla ve výkonu trestu odnětí svobody. Ani jedno z jejích třech dětí nemá ve své péči.

Vzhledem ke značnému výskytu patologií v rodině nemá Patrik pozitivní vzorce chování. V posledním roce se jeho chování začalo rapidně zhoršovat, pěstounka postupně přestala jeho výchovu zvládat. Byla bezradná, přesto nebyla schopna využít žádné nabízené pomoci (spolupráce se střediskem výchovné péče, s psychologem apod.). Během posledních týdnů se chování Patrika zhoršilo natolik, že se stalo pro pěstounku neúnosné a ona souhlasila s dobrovolným pobytem vnuka v diagnostickém ústavu. V současné době pobyt chlapce stále trvá (zatím čtyři týdny, plánovaný je na osm týdnů). Babička navštívila vnuka pouze jedenkrát, jinak ho nekontaktuje. Značnou roli v tomto ohledu hraje zřejmě fakt, že si našla přítele, se kterým tráví většinu svého času.

Vzhledem k závažnosti situace je s odborníky z diagnostického ústavu v současné době konzultována vhodnost ústavní výchovy, babička je tomuto řešení stále více nakloněna. Velmi pravděpodobně bude v nejbližších dnech oddělení sociálně právní ochrany dětí podávat soudu podnět k nařízení ústavní výchovy chlapce.

Pěstounka je vdova.

Rodina č. 19 – nezl. Petr, nar. 1999

Petr se narodil v úplné rodině. Péče o dítě byla ze strany rodičů zanedbávána, s výchovou vypomáhala babička ze strany matky.

Otec dítěte nepracoval, užíval drogy, byl odsouzen i za jejich výrobu a distribuci. Matka byla vážně nemocná, byla požívatelkou plného invalidního důchodu.

V lednu 2009 matka dítěte zemřela, otec byl v té době ve výkonu trestu odnětí svobody. Péči o chlapce převzala jeho babička (matka matky), která podala návrh k soudu na nařízení pěstounské péče.

V březnu 2009 soud pěstounskou péčí nařídil, otec se proti rozhodnutí soudu odvolal, odvolací soud rozsudek okresního soudu potvrdil. Babička žije s přítelem, v jehož firmě je i zaměstnaná.

Petr je v současné době žákem základní školy. Po nařízení pěstounské péče škola konstatuje zlepšení péče o dítě, zlepšení jeho přípravy do školy, spolupráce s pěstounkou je hodnocena velmi dobře. Po smrti matky se ve škole začaly objevovat první problémy s chováním chlapce, byly zaznamenány náznaky agresivity, trpí specifickými poruchami učení. Byl vyšetřen v pedagogicko psychologické poradně na doporučení školy. Podle třídní učitelky je chlapec spíše uzavřený, na dotazy týkající se jeho rodinné situace odpovídá velmi nerad, jsou mu nepříjemné. Babička nemá potřebu počínající výchovné problémy vnuka řešit, problémy řeší sama nebo s pomocí svých rodičů (prarodiče Petra).

Rodina č. 20 – nezl. Petra II., nar. 2003

Dívka se narodila ze vztahu matky s neznámým mužem, otec dítěte není v rodném listě uveden.

Matka nebyla schopna zajistit řádnou péči o dceru, často opouštěla domácnost, střídala partnery, dopouštěla se trestné činnosti, opakovaně byla ve výkonu trestu odnětí svobody, živila se prostitucí.

Nejstarší syn matky, Igor, byl v roce 1998 usmrcen svým otcem. Další dítě matky, dcera Michaela, byla v době narození Petry v pěstounské péči babičky. Vzhledem k jejím značným výchovným problémům a neplnění povinné školní docházky byla Michaela v listopadu 2008 umístěna do diagnostického ústavu na základě rozhodnutí soudu. V současné době je v dětském domově se školou, je žákyní deváté třídy, s rodinou je v pravidelném kontaktu.

Bezprostředně po narození Petry podávalo oddělení sociálně právní ochrany dětí návrh na nařízení předběžného opatření, kterým by byla nezletilá umístěna do kojeneckého ústavu. Než soud o návrhu začal jednat, rozhodla se babička převzít do své péče i tuto, mladší vnučku. Pečovala o ni od jejího narození, matka dítěte bydlela střídavě se svou matkou a dcerami, často opouštěla domácnost a ponechávala péči o děti na své matce. V roce 2005 pobývala

nezletilá Petra několik měsíců s matkou ve věznici Světlá nad Sázavou, kde je zřízeno oddělení pro matky s dětmi.

Postupně péči o Petru zajišťovala stále častěji sama babička, proto v roce 2006 podala návrh na nařízení pěstounské péče. Soud jejímu návrhu vyhověl a pěstounskou péči nařídil.

V péči babičky byly zaznamenány časté nedostatky – opakovaně se babička nedostavovala s dítětem na povinné lékařské prohlídky a očkování, na konci roku 2008 předala dítě do péče jiné příbuzné (teta), pěstounská péče po dobu několika měsíců nebyla vůbec realizovaná. Existovalo podezření, že babička požívá ve zvýšené míře alkohol. Oddělení sociálně právní ochrany dětí v té době zvažovalo podání podnětu na zrušení pěstounské péče, která prakticky nefungovala. Na začátku roku 2009 se situace upravila, na podnět oddělení sociálně právní ochrany dětí byl nad výchovou Petry stanoven soudní dohled.

Na doporučení OSPODu nastoupila Petra od 1.9.2009 do mateřské školy, v současné době již téměř rok žije ve společné domácnosti matka dětí. Podílí se na péči o svou dceru.

Pěstounce byla nabídnuta možnost spolupráce s občanským sdružením Rozum a Cít, zpočátku souhlasila (v době, kdy bylo zvažováno zrušení pěstounské péče Petry), s faktickému navázáním kontaktu s pracovníky občanského sdružení nakonec vůbec nedošlo, pěstounka poté již neměla zájem a spolupráci odmítla.

Následovat bude popis pěti rodin, ve kterých je vykonávána rovněž příbuzenská forma pěstounské péče, pěstounem je zde zletilý sourozenec (rodina č. 21, 22 a 23) a ve dvou případech tetička nebo tetička a strýc (rodina č. 24 a 25):

Rodina č. 21 – nezl. Dominik, nar. 1993

Dominik se narodil jako mladší ze dvou sourozenců, v rodině vyrůstala jeho starší sestra Zuzana, v současné době již zletilá. Matka i otec dětí v nadměrné míře zneužívali alkoholické nápoje, matka v opilosti v roce 2001 zemřela (udusila se zvratkou). Otec nebyl schopen zajistit péči o děti (byl závislý na alkoholu).

Péči o mladšího bratra zajišťovala prakticky od narození jeho starší sestra. Po smrti matky převzala Zuzana péči o domácnost a o bratra. Po dovršení zletilosti podala návrh k okresnímu soudu na svěření bratra do své péče. V dubnu 2004 soud rozhodl a svěřil nezl. Dominika do péče zletilé sestry Zuzany.

V září 2005 upozorňuje sestra na změnu chování Dominika, ten přestal komunikovat, byl

zamlklý, objevila se noční enuréza. V této souvislosti vyhledala sestra Dominika psycholožku, ke které docházejí. Ve škole nezletilý problémy nemá, kromě občasného vyrušování, za které mu byla v roce 2007 udělena důtka třídního učitele.

V roce 2008 podala Zuzana návrh k soudu na nařízení pěstounské péče, důvody které ji k tomuto kroku vedly, byly především finanční. V březnu 2008 byl Dominik svěřen do pěstounské péče své sestry Zuzany.

V září 2008 nastoupil Dominik do střední školy chemické. Z důvodu studijního neúspěchu přestoupil od září 2009 do středního odborného učiliště, obor klempíř. Škola hodnotí Dominika jako jednoho z nejlepších žáků.

Zuzana v závěru roku 2009 porodila své první dítě. Otec Dominika žije nepřizpůsobivým způsobem životě někde na území hlavního města, sporadicky se synovi ozve. V loňském roce byl odsouzen za neplnění vyživovací povinnosti k trestu odnětí svobody.

Rodina č. 22 – nezl. František, nar.1996

Chlapec se narodil v úplné rodině. Od roku 1998 rodiče dítěte nežili ve společné domácnosti, o tři roky později podala matka návrh k soudu na úpravu poměrů k nezletilému synovi na dobu po rozvodu. Soud rozsudkem svěřil chlapce do péče matce, zároveň stanovil na výchovu nezletilého dohled. Péče matky nebyla úplně v pořádku, matka se synem často měnila bydliště, střídala partnery, z nichž někteří z nich v nadměrné míře požívali alkohol.

Od roku 2003 žila matka se synem ve společné domácnosti se svou dospělou dcerou a její nezletilou dcerou. V té době se u matky objevila závažná choroba, byl jí přiznán plný invalidní důchod. Soužití všech členů domácnosti bylo bezproblémové. Otec je se synem v pravidelném kontaktu, výživné hradí pravidelně.

V roce 2004 zahájil František povinnou školní docházku, ve škole měl problémy s prospěchem, první třídu opakoval. Byl vyšetřen v pedagogicko psychologické poradně. Výchovné problémy chlapec neměl.

V roce 2006 se matka obrátila na soud se žádostí o zrušení dohledu. Soud zkonstatoval, že dohled na výchovu nezletilého již není nutný a zrušil ho.

V roce 2007 matka na následky dlouhodobé těžké nemoci zemřela, sestra nezletilého, která již v té době v podstatě zajišťovala péči o Františka, podala k okresnímu soudu návrh na nařízení pěstounské péče. Soud jejímu návrhu vyhověl a v říjnu 2007 svěřil nezletilého do pěstounské péče své sestry, navrhovatelky.

Pěstounská péče probíhá bez problémů. Pěstounce byla nabídnuta možnost spolupráce s občanským sdružením Rozum a Cit, spolupráci odmítla s tím, že nepocítuje potřebu pomoci.

Rodina č. 23 - nezl. Jiří, nar. 2002

Chlapec se narodil z družeckého poměru matky, otec zpočátku nechtěl otcovství uznat, matka proto podala k soudu návrh na určení otcovství. Otec poté otcovství uznal souhlasným prohlášením na matrice.

V únoru 2002 podává matka návrh na úpravu poměrů, syn byl svěřen do její péče, otci bylo vyměřeno výživné. V květnu 2009 matka náhle zemřela, péči o dítě převzal jeho starší polorodý bratr, který žil ve společné domácnosti s matkou. Po úmrtí matky podává návrh na svěření bratra do pěstounské péče. Otec se o syna nezajímá, naposledy ho viděl, když byly Jiřímu tři roky. Žije jako bezdomovec, střídá partnerky, u kterých po určitou dobu bydlí.

V září 2009 byla soudem nařízena pěstounská péče. Pěstoun je vyučen, zaměstnán, péči o svého mladšího bratra zvládá bez větších potíží, je schopen zajistit základní potřeby dítěte. Vzájemný vztah mezi bratry je kladný, starší se cítí být spíše otcem, neboť o svého sourozence pečoval od raného dětství. Jiří ho také někdy oslovuje „tati“, i když ví, že není jeho vlastním otcem.

Chlapec od tří let navštěvoval mateřskou školu, byl hodnocen jako neklidné a hyperaktivní dítě. V září 2009 nastoupil Jiří do 1. třídy ZŠ, i zde je hodnocen jako hyperaktivní, nepozorný, vyrušuje při vyučování. Vzhledem k těmto obtížím byl vyšetřen v pedagogicko psychologické poradně. Bratr se školou spolupracuje.

Rodina č. 24 – nezl. Blanka, nar. 1999

Dívka se narodila ze soužití matky s neznámým partnerem. Matriční otec, uveden v rodném listě dítěte, není otcem biologický, k popření otcovství nedošlo. Matka má základní vzdělání, nikde nepracuje. Matriční otec se o Blanku nezajímá.

V roce 2002 byla Blanka svěřena soudem do péče matky, v té době žila ve vztahu s novým partnerem. Z tohoto soužití se v roce 2002 narodil chlapec (v současné době umístěn v Klokánku).

V roce 2005 matka opustila rodinu, užívá drogy, pravděpodobně provozuje prostituci. Její péče o děti byla naprosto nedostatečná, často je opouštěla. Péči o chlapce převzal biologický otec, soužití s partnerkou ukončil. Po několika měsících sám požádal o umístění syna do Klokánku, kde je do současné doby. Péči o Blanku převzala sestra matky, v dubnu 2005

podává návrh na svěření dívky do své péče. Soud rozhodl v dubnu 2006 o svěření dle §45 Zákona o rodině. V srpnu 2008 podává teta návrh na nařízení pěstounské péče. Sama pečuje o své vlastní dítě, žije sama bez partnera. V březnu 2007 okresní soud pěstounskou péči nařídil.

Blanička měla odklad školní docházky. V roce 2007 škola informuje o tom, že dívka je zbrklá, nedbalá, nepozorná, hrubá, v té době nebyl dostatečný kontakt pěstounky se školou. Dívka byla vyšetřena v pedagogicko psychologické poradně.

V červnu 2008 škola hodnotí spolupráci s pěstounkou jako zlepšenou, naopak se zhoršil prospěch Blanky.

V říjnu 2008 pěstounka uvedla, že se Blanka zdržuje již delší dobu u matky, pěstounka je bezradná, uvažuje o zrušení pěstounské péče.

V lednu 2009 se pěstounce narodilo další dítě, stále je sama, bez partnera.

V březnu 2009 upozorňuje škola na velkou absenci Blanky. V té době je dítě u matky, která není při výchově dcery důsledná, nedokáže nastolit dítěti potřebný režim, není schopna zajistit řádnou docházku dívky do školy.

V červnu 2009 škola oznamuje zhoršení prospěchu, nepravidelnou školní docházku, nedbalou domácí přípravu, zhoršení chování, pěstounka není v kontaktu se školou.

V říjnu 2009 se Blanka vrací k pěstounce, ale jen na přechodnou dobu. V listopadu Blanka utíká zpět k matce. V době, kdy byla u pěstounky, došlo ke zlepšení spolupráce pěstounky se školou. V době, kdy je Blanka u matky pokračuje opět záškoláctví, škola za 25 neomluvených hodin uděluje žákyni ředitelskou důtku.

Na začátku roku 2010 je pěstounka je bezradná, zjišťuje se možnost dobrovolného pobytu v dětském diagnostickém ústavu.

Rodina č. 25 – nezl. Markéta, nar. 1997 a nezl. Kristýna, nar. 1993

Nezletilá Kristýna se narodila v úplné rodině. Rodičům se dříve (v roce 1991) narodil Lukáš, který je v současné době již zletilý.

V roce 1994 podala matka návrh na úpravu poměrů k dětem a na rozvod manželství. V roce 1996 bylo manželství rodičů rozvedeno a Kristýna a Lukáš byli svěřeni do péče matce.

V roce 1997 se matce narodila dcera Markéta. Vzhledem k tomu, že se dítě narodilo krátce po rozvodu manželství, byl v rodném listě dívky uveden jako otec bývalý manžel matky (domněnka otcovství). Biologický otec dívky svou dceru a její matku ihned po narození dítěte opustil, nedokázal se vyrovnat s tím, že dcera se narodila nemocná (Noonanův syndrom, mentální retardace, tělesné postižení a postižení řeči). K popření otcovství nedošlo.

Matce se v roce 2006 narodilo další dítě, matka dala souhlas s jeho osvojením.

V roce 2009 matka dětí onemocněla závažnou chorobou, s péčí o děti vypomáhala babička (matka matky) a sestra matky. V témže roce matka porodila ještě syna Radka.

V květnu 2009 podepsala matka souhlas se svěřením Lukáše, Kristýny a Markéty do pěstounské péče své sestře. V té době byl Lukáš studentem druhého ročníku středního odborného učiliště, Kristýna studovala v I. ročníku SOU a Markéta navštěvovala 4. třídu základní školy speciální. Péči o syna Radka převzal jeho biologický otec.

V červenci 2009 soud nařídil pěstounskou péči, jmenované tři děti byly svěřeny do péče matčiny sestry a jejího manžela. Před rozhodnutím soudu (v červnu 2009) matka dětí zemřela.

Dále v textu bude následovat **sekundární analýza** uvedených kasuistik. Zjištěné poznatky, získané analýzou spisové dokumentace, jsem poté dále analyzovala podle výše uvedených kritérií:

- **výskyt výchovných problémů v pěstounských rodinách**

Zjistila jsem, že v 9 zkoumaných pěstounských rodinách, které jsou vedeny v evidenci OSPOD Neratovice, se vyskytují či v minulosti vyskytly výchovné problémy u dětí, které byly svěřeny do pěstounské péče. Jedná se o rodiny č. 4, 7, 11, 12, 17, 18, 19, 23 a 24. Ve všech těchto rodinách je realizována příbuzenská forma pěstounské péče, v rodinách 4, 7, 11, 12, 17, 18 a 19 vykonávají pěstounskou péči prarodiče dítěte (většinou se jedná o babičku, která je vdova nebo rozvedená), v rodině č. 23 je pěstounem zletilý bratr a v rodině č. 24 bylo dítě svěřeno soudem do pěstounské péče tety. Zjištěná fakta jsou přehledně uspořádána v tabulce č. 5.

Tab. č. 5: Počet dětí s výchovnými problémy v závislosti na typu péče:

typ pěstounské péče	počet dětí s výchovnými problémy		
	v jednotlivých typech	příbuznost	
klasická	0		---
příbuzenská	9	prarodiče	7
		sourozenci	1
		teta nebo strýc	1

- **typ zjištěného výchovného problému**

Ve zkoumaném vzorku bylo analýzou zjištěno celkem 19 problémů s chováním dětí. Nejčastějším problémem je agresivita dětí (v 5 případech), dále následuje užívání drog a alkoholu (4 případy), stejný počet byl zjištěn u výskytu lhaní, záškoláctví, šikany, protiprávní činnosti (vždy po 2 případech). Údaje jsou zpracovány v tabulce č. 6.

Tab. č. 6: Počet dětí s výchovnými problémy v závislosti na typu výchovného problému:

	typ výchovného problému							CELKEM
	lhaní	záškoláctví	agresivita	šikana	trestná činnost	drogy alkohol	nekážeň ve škole	
počet dětí	2	3	5	2	2	4	1	19

- **způsob řešení výchovných problémů ze strany pěstounů (spolupráce s příslušnými odborníky – kurátor, středisko výchovné péče, pedagogicko psychologická poradna, psycholog, apod.**

Z celkového počtu rodin, u kterých byly zjištěny výchovné problémy dětí svěřených do pěstounské péče, **odmítá** více či méně **řešit problémy** celkem 5 rodin – jedná se o rodiny č. 4, 11, 12, 18 a 19. Ve všech rodinách jsou pěstouni prarodiče. Většina prarodičů problémové chování svých vnoučat bagatelizuje, **omlouvá**, ve výchově jsou nedůslední (rodiny č. 4, 7, 11, 12, 17, 18).

Nejčastější institucí, se kterou pěstounské rodiny spolupracovaly, byla zjištěna **pedagogicko psychologická poradna** – u rodin č. 4, 7, 11, 17, 18, 19, 22, 23, 24. Zpravidla

se jednalo o jednorázové vyšetření související s výukovými problémy dětí. Nelze hovořit o pravidelné, soustavné spolupráci.

S rodinami č. 4, 12, 18, a 24 pracuje **kurátor pro mládež**. Spolupráci doporučila pracovnice oddělení sociálně právní ochrany dětí, která pracuje na úseku náhradní rodinné výchovy a je s pěstounskými rodinami v kontaktu.

V jednom případě proběhla spolupráce se **střediskem výchovné péče** (rodina č. 11). Jednalo se o jednorázové vyšetření, k další spolupráci již nedošlo.

Některým rodinám byla ze strany pracovnice oddělení sociálně právní ochrany dětí nabídnuta možnost spolupráce s **občanským sdružením Rozum a Cit**, které se zaměřuje na pomoc pěstounským rodinám. S občanským sdružením navázala spolupráci rodina č. 2, 14, 16, 17 (v tomto případě jde ale spíše o spolupráci formální) a rodina č. 19. Pěstouni z rodin č. 4, 7 a 12, 20 a 23 spolupráci s občanským sdružením odmítli.

V jednom případě spolupracuje pěstounka s **dětským psychologem**, sama jeho služby vyhledala (rodina č. 21). Zjištěná fakta jsou zpracována v tabulce č.7

Tab. č. 7: Spolupráce pěstounů s odborníky

typ pěstounské péče	instituce				
	kurátor	pedagogicko psychologická poradna	středisko výchovné péče	občanské sdružení	psycholog
klasická	0	0	0	1	0
příbuzenská	4	9	1	4	1
CELKEM	4	9	1	5	1

- **vztah mezi absolvováním přípravy pěstounů a výskytem výchovných problémů dětí svěřených do pěstounské péče**

Z celkového počtu zkoumaných rodin pouze ve 3 případech absolvovali pěstouni přípravu pěstounů. Ve všech těchto případech se jednalo o klasickou formu pěstounské péče. Z příbuzných pěstounů se přípravy nezúčastnil ani jeden z nich. Na základě tohoto zjištění lze předpokládat, že odborná příprava pěstounů hraje velmi důležitou roli v předcházení výchovných problémů dětí a při jejich řešení.

- **vztah mezi pobytem dítěte v ústavním zařízení a vznikem výchovných problémů**

Ve zkoumaných pěstounských rodinách vyrůstá celkem 27 dětí. 6 z nich po určitou část svého života pobývalo v ústavním zařízení, většina z nich strávila v ústavu dobu maximálně šest měsíců (celkem 4 děti). Jedno z dětí bylo v ústavní výchově 9 měsíců, jedno pobývalo v ústavním zařízení 4,5 roku, což byla nejdelší zjištěná doba trvání ústavní výchovy.

3 z dětí, u kterých byla nařízena ústavní výchova, byly poté svěřeny do klasické formy pěstounské péče. Další 3 děti přijali do své péče příbuzní. Ani u jednoho dítěte, které bylo umístěno v ústavním zařízení, nebyly zjištěny výchovné problémy.

Tab. č. 8: Počet dětí umístěných v ústavní péči

typ pěstounské péče	klasická	příbuzenská
počet dětí dříve umístěných v ústavním zařízení	3	3

- **důvody svěření dítěte do pěstounské péče**

Provedenou analýzou byl jako nejčastější důvod svěření dítěte do pěstounské péče zjištěn **nezájem rodičů a opuštění dítěte** (celkem v 12 případech), dalším nejčastějším důvodem svěření dítěte do náhradní rodinné výchovy byla smrt rodičů a neschopnost rodičů zajistit péči o dítěte.

Tab. č. 9: Důvody svěření dítěte do pěstounské péče – počet dětí

typ pěstounské péče	důvod svěření dítěte do pěstounské péče			
	smrt rodičů	neschopnost zajistit péči	nezájem nebo opuštění dítěte	nezletilost matky
klasická	0	2	1	0
příbuzenská	5	3	11	4
CELKEM	5	5	12	4

U pěstounských rodin, kde se vyskytuje výchovný problém svěřeného dítěte, byl nejčastějším důvodem svěření dítěte do pěstounské péče **nezájem rodičů a opuštění dítěte** (celkem 6 případů), následovala **smrt rodičů** (2 případy) a v jednom případě byla jako důvod svěření dítěte do náhradní rodinné výchovy zjištěna neschopnost rodičů zajistit řádnou péči o dítě.

5.6 Shrnutí výsledků průzkumu a ověření předpokladů

Cílem provedeného průzkumu bylo analyzovat problematiku náhradní rodinné péče, konkrétně zjištění vztahu mezi příbuzenskou formou pěstounské péče a výskytem výchovných problémů u nezletilých dětí svěřených do péče pěstounů.

Na samém začátku průzkumu byly na základě studia odborné literatury, provedeného předvýzkumu a vlastních praktických zkušeností stanoveny tyto předpoklady:

- výchovné problémy se vyskytují u minimálně $\frac{1}{3}$ pěstounských rodin, kde pěstounem je osoba příbuzná
- nejčastějším výchovným problémem v pěstounských rodinách je agresivita
- více jak polovina pěstounů z řad příbuzných osob se v průzkumu vyjádří v tom smyslu, že odmítá odbornou pomoc při řešení výchovných problémů svěřených dětí

První předpoklad: **výchovné problémy se vyskytují u minimálně $\frac{1}{3}$ pěstounských rodin, kde pěstounem je osoba příbuzná**, byl provedeným zkoumáním **potvrzen**. Z celkového počtu 22 pěstounských rodin, kde je vykonávána pěstounská péče osobou příbuznou, byl u 9 rodin zjištěn výskyt nějakého výchovného problému dítěte svěřeného do pěstounské péče. Jedná se o cca **41% rodin** z celkového počtu zkoumaných rodin (s příbuzným pěstounem) jak je uvedeno v tabulce č.5.

Druhý předpoklad: **nejčastějším výchovným problémem v pěstounských rodinách je agresivita** byl rovněž realizovaným průzkumem **potvrzen**. Ve zkoumaném vzorku bylo zjištěno celkem 19 výchovných problémů, nejčastější (5 případů) byla agresivita. Zvlášť byla zjišťována šikana. Tento jev byl zaznamenán ve 2 případech. Pokud bychom zařadili šikanu (shodně jako Vágnerová, viz kapitola 3.3.2) mezi agresivní poruchy chování, činil by celkový počet agresivních projevů chování dětí 7 případů, což je **41%** z celkového počtu identifikovaných výchovných problémů (viz tabulka č.6).

Třetí předpoklad: **více jak polovina pěstounů z řad příbuzných osob se v průzkumu vyjádří v tom smyslu, že odmítá odbornou pomoc při řešení výchovných problémů svěřených dětí** byl **potvrzen**. Z celkového počtu pěstounských rodin, u kterých byly zjištěny výchovné problémy dětí (tedy u 9 rodin), v 5 případech pěstouni odmítali nabízenou pomoc na spolupráci s odborníky z řad psychologů, speciálních pedagogů, různých kompetentních

institucí (střediska výchovné péče), apod. V řadě případů pěstouni problematické chování svěřených dětí omlouvali, bagatelizovali. Takové jednání bylo zjištěno u 6 pěstounů – prarodičů (viz str. 68 a 69).

Významným zjištěním učiněným při průzkumu byl fakt, že ani jeden z příbuzných pěstounů se **nezúčastnil odborné přípravy pěstounů**. Pro příbuzné osoby, které žádají svěřením dítěte do své péče, povinnost absolvovat přípravu pěstounů neexistuje. Otázkou je, zda je tato skutečnost ku prospěchu věci. V řadě případů je pěstounem ustanoven prarodič, dostává se tak do zcela odlišné role, než na jakou byl zvyklý. Role prarodiče a rodiče je rozdílná, je potřeba ji takto i chápat. Následkem může být i nepochopení nové role řadou pěstounů – prarodičů a následné omlouvání, bagatelizování a zastírání negativních projevů chování u vnoučat svěřených do jejich péče. Na tato úskalí příbuzenské formy pěstounské péče upozorňují i někteří odborníci jako např. Radvanová, (viz kapitola č. 2.1).

Průzkumem bylo ověřeno i další konstatování odborníků, např. Gabriela a Nováka nebo Radvanové, kteří shodně uvádí, že pěstouni neradi vyhledávají a přijímají odbornou pomoc, přesto, že ji v řadě případů potřebují a taková pomoc je nutná (kapitola 2.1).

Závěr

Tématem bakalářské práce byla náhradní rodinná výchova. Největší pozornost byla věnována jedné z forem náhradní rodinné výchovy, která v naší republice existuje, pěstounské péči.

Práce byla rozdělena na dvě základní části – část teoretickou a část praktickou. V první části byla problematika náhradní rodinné výchovy objasněna pomocí studia odborných pramenů teoreticky, byly zde definovány základní pojmy, které s tématem souvisí. První kapitoly byly věnovány náhradní rodinné výchově a především pěstounské péči, byly zde popsány postupy při rozhodování o pěstounské péči, způsob zprostředkování pěstounské péče, jednotlivé formy pěstounské péče a další důležité související skutečnosti. V dalších kapitolách byla pozornost zaměřena na problematiku výchovných problémů dětí, příčiny vzniku těchto problémů, jejich rozdělení a prognózu.

Druhá část práce byla částí výzkumnou nebo-li praktickou. Byl v ní popsán průběh průzkumu, jehož cílem byla analýza problematiky náhradní rodinné péče.

Prvotním cílem bylo stanovení porovnání dvou modelů pěstounské péče, klasické a příbuzenské, srovnávacím kritériem byl zvolen výskyt výchovných problémů u jednotlivých

typů pěstounské péče, přičemž výzkumný vzorek byl tvořen pěstounskými rodinami, vedenými v evidenci oddělení sociálně právní ochrany dětí Neratovice. V průběhu průzkumu bylo zjištěno, že zkoumaný vzorek obsahuje celkem 25 rodin, z toho u 3 rodin se jedná o klasickou pěstounskou péči, ve zbývajících 22 rodinách je realizována pěstounská péče příbuzenská. S ohledem na tuto zjištěnou skutečnost nebylo možné původně zamýšlené porovnání obou forem pěstounské péče provést. Byl zvolen náhradní cíl - pomocí vybraného vzorku respondentů popsat vztah mezi příbuzenskou formou pěstounské péče a výskytem výchovných problémů u nezletilých dětí, které jsou náhradním rodinám svěřeny do péče. K dosažení cíle byla zvolena metoda analýzy spisové dokumentace pěstounských rodin (Om spisů), vedených v evidenci oddělení sociálně právní ochrany dětí MěÚ Neratovice. Před samotným zahájením průzkumu byl proveden předvýzkum, při kterém rozhovorem s pracovníci, odborníci na oblast náhradní rodinné výchovy na oddělení sociálně právní ochrany dětí Neratovice, byla podrobněji zmapována zkoumaná oblast. Na základě provedeného předvýzkumu byla zformulována kritéria analýzy dokumentace a stanoveny předpoklady průzkumu.

Provedeným průzkumem bylo cíle dosaženo, stanovené předpoklady byly potvrzeny. Průzkum provedený na vzorku respondentů potvrdil názory odborníků prezentované v teoretické části, že příbuzenská pěstounská péče má své výhody i svá úskalí. Za největší problém považují skutečnost, že pěstouni z řad příbuzných nejsou povinni absolvovat odbornou přípravu pěstounů. Dostávají se většinou náhle, bez přípravy do odlišné role, než na jakou byli zvyklí. Dítě často přijímají v krizové fázi (např. úmrtí rodičů či opuštění dítěte rodiči) a pokud se pěstounům a dítětem nedostane odborné pomoci, není tato fáze náležitě zpracována, což může mít vážný dopad na vývoj situace v rodině. Průzkumem bylo rovněž ověřeno konstatování odborníků, kteří tvrdí, že příbuzní pěstouni odbornou pomoc většinou odmítají. Pravdou je, že řada rodin se s některou odbornou institucí aspoň jedenkrát zkontaktovala, většinou se ale jednalo o kontakt jednorázový, nešlo o soustavnou (a v řadě případů nutnou) spolupráci.

Návrh opatření

Z provedeného průzkumu jsem nabyla přesvědčení, že je potřeba zvážit nutnost psychologického vyšetření pěstounů, kteří jsou zároveň příbuzní dítěte. Přínosným by bylo nepochybně i absolvování přípravy pěstounů, která by však musela být pro příbuzné pěstouny povinná. Jako vhodná se jeví i tvorba jednotného postupu při realizaci přípravy pěstounů,

v současné době existuje pouze doporučená metodika ministerstva sociálních věcí a zdravotnictví. V případě pěstounů z řad příbuzných osob, by bylo vhodné metodiku přípravy speciálně zaměřit pro potřeby této skupiny pěstounů. Neméně důležité je rozšíření terénní práce, sanace rodiny a podpora pěstounských rodin při péči o svěřené dítě.

Hlavním kritériem při rozhodování o svěřením dítěte do pěstounské péče musí být vždy zájem dítěte. V zájmu dítěte je i kompetentní osoba v roli pěstouna, to znamená, že musí jít o osobu, která splňuje zdravotní a materiální předpoklady pro svěřením dítěte, jakož i záruku řádné výchovy svěřeného dítěte. Pokud jde o příbuzného dítěte, je nutné jeho kompetence posilovat, např. zmiňovanou účastí na odborné přípravě, případně doprovázením pěstounské péče (kterým se v současné době zabývají některé neziskové organizace, např. občanské sdružení Rozum a Cit). Je nutná všestranná podpora příbuzenských žadatelů o pěstounskou péči, vytvoření sítě služeb, které by byly určeny pro tuto specifickou skupinu pěstounů.

Seznam použité literatury

BECHYŇOVÁ, Věra – KONVIČKOVÁ, Marta. 2008. *Sanace rodiny*. 1. vydání. Praha: Portál. 151 stran. ISBN 978-80-7367-392-5

BUBLEOVÁ, Věduna. a kol. 2007. *Pěstouni mají nárok na služby*. Praha: OS Rozum a cit.

DISMAN, Miroslav. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Univerzita Karlova, vydavatelství Karolinum, ISBN 80-7184-141-2

DUNOVSKÝ, Jiří. 1998. Rozhovory a portréty. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. Roč.1998, č.1, s.24-28. ISSN neuvedeno

DUNOVSKÝ, Jiří a kol. 1999. *Sociální pediatrie*. 1. vydání Praha: Grada Publishing. ISBN 80-7169-254-9. 279 stran

GABRIEL, Zbyněk – NOVÁK, Tomáš. 2008. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. 1. vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1788-3. 144 stran

HARTL, Pavel – HARTLOVÁ, Helena. 2000. *Psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X. 776 stran

Kolektiv autorů o.s. SANANIM, 2007. *Drogy: otázky a odpovědi: příručka pro rodinné příslušníky a pomáhající profese*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-223-2

KOLUCHOVÁ, Jarmila. 2002. Psychická deprivace a možnosti její nápravy, In MATĚJČEK, Zdeněk. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vydání. Praha: Portál.. ISBN 80-7178-637-3. str. 84-90

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. 2007. *K některým právním aspektům náhradní rodinné péče: tzv. příbuzenská pěstounská péče*. In Aktuální otázky náhradní rodinné péče: VII. Celostátní seminář NRP, Brno, 10.-11. října 2007. Sborník příspěvků [on-line]. Brno. Aktualizováno 14.12.2007. [cit. 6. července 2009]. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/celostatni-seminar/7/sbornik_2007.pdf

LOVASOVÁ, Lenka. 2005. *Rodinné vztahy*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, ISBN neuvedeno. 35 stran

MAHROVÁ, Gabriela – VENGLÁŘOVÁ, Martina. 2008. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. 1. vydání. Praha: GRADA. ISBN 978-80-247-2138-5. 176 stran

MATĚJČEK, Zdeněk. 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. ISBN 80-85282-83-6. 88 stran

MATĚJČEK, Zdeněk. a kol. 2002. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vydání. Praha: Portál.. ISBN 80-7178-637-3. 155 stran

MATOUŠEK, Oldřich. 2008a. *Ústavní péče*. 1. vydání. Praha: SLON., ISBN 80-85850-08-7

MATOUŠEK, Oldřich. 2008b. *Slovník sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0. 272 stran

MATOUŠEK, Oldřich. a kol. 2005. *Sociální práce v praxi*. 1. vydání. Praha: Portál.. ISBN 80-7367-002-X

MATOUŠEK, Oldřich. – KROFTOVÁ, Alena. 2003. *Mládež a delikvence*. 2. vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-771-X

Metodické doporučení MPSV č. 7/2009 k odbornému posuzování žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče. 2009. Praha: MPSV. [on-line] [citováno dne 28.9.2009]. dostupné z http://www.mpsv.cz/files/clanky/7271/Metodicke_doporuceni_MPSV_07.pdf

NEŠPOR, Karel. 2007. *Návykové chování a závislost*. 3. aktuální vydání Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-267-6. 170 stran

PTÁČEK, Radek. 2006. *Poruchy chování v dětském věku*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 80-86991-81-4

RADVANOVÁ, Senta – KOLUCHOVÁ, Jarmila – DUNOVSKÝ, Jiří. 1980. *Výchova dětí v náhradní rodinné péči*. 1. vydání. Praha: SPN. ISBN neuvedeno. 127 stran

ROTREKLOVÁ, Eva. 2007. *Aktuální otázky rodinné péče: pěstounská péče – rizika, možnosti, vize*. In Aktuální otázky náhradní rodinné péče: VII. Celostátní seminář NRP, Brno, 10.-11. října 2007. Sborník příspěvků [on-line]. Brno. Aktualizováno 14.12.2007. [cit. 6. července 2009]. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/celostatni-seminar/7/sbornik_2007.pdf

SOBOTKOVÁ, Irena. 2003. Výzkum pěstounských rodin – co ukázaly rozhovory. In *Náhradní rodinná péče*. Číslo II/2003. Roč. VI. str.28-30. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISSN 1212-3765

ŠKOVIERA, Albín. 2007. *Dilemata náhradní výchovy*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-318-5. 143 stran

VÁGNEROVÁ, Marie. 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vydání Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3. 872 stran

VEČERKA, Karel. a kol. 2000. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže*. [on-line]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. [citováno dne 27.9.2009]. dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>

VOCILKA, Miroslav. 1996. *Náplň činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež*. 2. vydání. Praha: TECH-MARKET. ISBN 80-902134-5-6

Zákony:

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění

Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, v platném znění

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech dětí a mládeže, v platném znění

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění.

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, v platném znění

Seznam příloh

Příloha č. 1: Související legislativa

Příloha č. 2: Instituce zabývající se ohroženými dětmi

Příloha č. 3: Rozdělení drog

Příloha č. 4: Popis výzkumného vzorku

Příloha č. 5: Rozhovor s pracovníci náhradní rodinné péče

Přílohy

Příloha č. 1

Související legislativa

Pro institut náhradní výchovy jsou stěžejní dva zákony:

- **zákon č. 94/1963 S., o rodině**, v platném znění
- **zákon č. 359/1999 S., o sociálně právní ochraně dětí**, v platném znění

Další významné zákony::

- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění
- zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře v platném znění
- zákon č. 110/2006 Sb., o životním minimu, v platném znění
- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, v platném znění
- zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, v platném znění
- zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění
- zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

Příloha č. 2

Institute zabývající se ohroženými dětmi

Orgány sociálně právní ochrany dětí

Sociálně právní ochranou dětí se rozumí (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí v platném znění):

- ochrana práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

Sociálně právní ochranu poskytují specializované orgány. Ty jsou určeny v § 4 Zákona o sociálně právní ochraně dětí. Podle tohoto předpisu **orgány sociálně právní ochrany** jsou (zákon č. 359/1999 S., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění):

- obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- obecní úřady,
- krajské úřady,
- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Kurátor pro mládež

Kurátor pro mládež je státní úředník, který se **zabývá dětmi a mladistvými s poruchami chování či trestnou činností**. Dle § 6 Zákona o sociálně právní ochraně dětí se zaměřuje zejména na děti (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění):

- **které vedou zahálčivý a nemravný život** spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti 15 let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak narušují občanské soužití,
- **které se opakovaně dopouští útěků** od rodičů nebo jiných fyzických osob nebo právnických osob odpovědných za jejich výchovu.

Kurátor sleduje výše uvedené děti, především si všímá jak tyto děti využívají volný čas, s kým se stýkají, spolupracuje se školami a dalšími institucemi, které se touto problematikou

rovněž zabývají. Kurátor se kromě toho zúčastňuje trestních řízení vedených proti mladistvým, podává orgánům činným v trestním řízení kvalifikované zprávy o osobách mladistvých či nezletilých, podává podněty na výchovná opatření a sleduje jejich účinnost, podílí se na realizaci ústavní výchovy, navštěvuje děti, které jsou umístěné v ústavních zařízeních (popř. ve věznicích), poskytuje sociálně právní poradenství dětem a jejich rodičům při řešení jejich rodinných, osobních a sociálních problémů, popř. zprostředkovává pomoc odborných pracovišť, provádí šetření v rodině, atd.

I zde platí, že kurátoři pro mládež pracují s mnoha případy, a je tedy velmi obtížné dostat všem povinnostem, které jsou mu uloženy (Matoušek, 2005).

Střediska výchovné péče

Síť středisek výchovné péče začala vznikat po roce 1990. Nutnost zřízení takových středisek vyplývala především z omezené účinnosti dosavadních opatření převážně represivního charakteru. Bylo tedy nutné zvolit jiné netradiční formy práce a klást větší důraz na prevenci (Vocilka, 1996).

Střediska výchovné péče poskytují všestrannou preventivně výchovnou péči ohroženým dětem s negativními projevy chování, pokud nejsou dány důvody pro nařízení ústavní či ochranné výchovy. Střediska nabízejí služby ambulantní formou, některá z nich mají i pobyťová oddělení.

Zřízení středisek výchovné péče je nepochybně velmi přínosné. Jejich široká nabídka činností zaměřených na ohrožené dítě a jeho rodinu je velkým přínosem především jako prevence nařízení ústavní výchovy.

Ústavní zařízení

Mezi ústavní zařízení řadíme různé typy institucí, jejich rozdělení je věnována kapitola 1.1.1 „Ústavní výchova“.

Na tomto místě zmíním zařízení, které se věnují právě dětem s poruchami chování či dětem, které páchají trestnou činnost.

Diagnostické ústavy – jsou rozděleny na dva typy, pro děti které plní povinnou školní docházku a pro děti, které povinnou školní docházku ukončily (v tomto případě jsou diagnostické ústavy zvlášť pro dívky a zvlášť pro chlapce). Po absolvování diagnostického pobytu jsou děti přerazovány dále do vhodných ústavních zařízení.

Pro děti, které plní povinnou školní docházku, přichází v úvahu **dětský domov se školou**, ty, které již povinnou školní docházku ukončily, jsou přerazovány do **výchovného ústavu**.

V souvislosti s ústavní výchovou upozorňuje Vocilka na možnost společenské stigmatizace dětí a mládeže, které byly umístěny do ústavního zařízení, což je i jednou z možných příčin časté recidivy. Podle stejného autora by měla být institucionální péče pouze časově omezená a měla by plnit funkci podpůrného opatření při pomoci dítěti a jeho rodině při selhávání rodinných funkcí a při ohrožení dítěte (Vocilka, 1996).

Domy na půl cesty

Domy na půl cesty jsou určeny pro osoby, které se po ukončení ústavní výchovy snaží zapojit do normálního společenského života. Mnozí z nich nemají zaměstnání a možnost vlastního bydlení, ocitají se ve velmi svízelné situaci. Podle Matouška právě u takových lidí je vysoká pravděpodobnost, že se dostanou do konfliktu se zákonem (Matoušek, 2005).

Příloha č. 3

Rozdělení drog

a) **podle postoje společnosti** k jednotlivých drogám rozdělujeme drogy na

- **legální** (společností tolerované a běžně užívané – např. alkohol, nikotin) a
- **nelegální**, tj. netolerované.

b) **podle míry rizika závislosti** a dalších důsledků lze drogy rozdělit na

- **měkké** (např. marihuana) a
- **tvrdé** (např. pervitin, heroin).

c) **podle prožitku nebo stavu, který látky způsobí** dělíme drogy na

- **stimulancia** (mají povzbudivé účinky, např. pervitin),
- **opiáty** (mají zklidňující účinek, např. heroin, opium),
- **halucinogeny** (vyvolávají halucinace, možnost rozvoje toxické psychozy, patří sem např. marihuana, LSD),
- aj.

Příloha č. 4**Popis výzkumného vzorku****Rodina č. 1: Jiřina, nar. 1992**

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	26 let	věk při naroz. dítěte:	31 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	základní
povolání:	nezaměstnaná	povolání:	nezaměstnaný
rodinné zázemí:	nezjištěno	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	6 měsíců
důvod:	dítě ohrožené sociálním prostředím

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:	6 měsíců	věk dítěte:	3 roky
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	36 let	věk při převz. dítěte:	41 let
vzdělání:	SOU	vzdělání:	vyučen
povolání:	laborantka	povolání:	zedník
stav:	vdaná	stav:	ženatý
příbuzenský vztah:	ne	příbuzenský vztah:	ne
příprava:	ano	příprava:	ano

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Jakub (pěstounská péče)	21 let	jednorázové záškoláctví

Rodina č. 2: Natálie, nar. 1999

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	17 let	věk při naroz. dítěte:	26 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	vyučen
povolání:	nezjištěno	povolání:	OSVČ
rodinné zázemí:	nezjištěno	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	1,5 roku
důvod:	neschopnost rodičů zajistit péči o dítě, nedostatečné bytové podmínky

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:	1,5 roku	věk dítěte:	6 let
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	38 let	věk při převz. dítěte:	32 let
vzdělání:	středoškolské	vzdělání:	vyučen
povolání:	úřednice	povolání:	nezjištěno
stav:	vdaná	stav:	ženatý
příbuzenský vztah:	ne	příbuzenský vztah:	ne
příprava:	ano	příprava:	ano

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Vojtěch	19 let	ne
Adam	17 let	ne
Michal	12 let	ne

Rodina č. 3: Petra I, nar. 2005

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec: neuveden	
věk při naroz. dítěte:	26 let	věk při naroz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	nezjištěno	povolání:	
rodinné zázemí:	ústavní výchova	rodinné zázemí:	

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	5 měsíců
důvod:	matka sama předala dítě do Klokánku, nezvládala péči, psychiatrická diagnóza

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:	5 měsíců	věk dítěte:	1 rok a 2 měsíce
poznámka:	psychol./psychiatrické vyšetření dítěte - nález: Psychomotorická retardace, levostranná hemisféra, stav po dětské mozkové obrně, riziko epilepsie		

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	52 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	vyučena	vzdělání:	
povolání:	invalidní důchod	povolání:	
stav:	rozvedená	stav:	
příbuzenský vztah:	ne	příbuzenský vztah:	
příprava:	ano	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Dominik	22 let	
Libuše	25 let	

Rodina č. 4: Atila, nar. 1992

BIOLOGICKÁ RODINA					
biologická matka:		1993 zemřela	biologický otec:		1994 zemřel
věk při naroz. dítěte:	22 let		věk při naroz. dítěte:	43 let	
vzdělání:	základní		vzdělání:	základní	
povolání:	nezjištěno		povolání:	nezjištěno	
rodinné zázemí:	úplná		rodinné zázemí:	nezjištěno	

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	hned po narození
důvod:	matka od rodiny odešla, otec neměl o syna zájem. V roce 1993 matka zemřela, v roce 1994 zemřel i otec

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	57 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	negramotná	vzdělání:	
povolání:	starobní důchod	povolání:	
stav:	vdova	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Imrich	20 let	záškoláctví, krádeže doma

Rodina č. 5: Nikola, nar. 2008

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	16 let	věk při naroz. dítěte:	17 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	základní
povolání:	mateřská dovolená	povolání:	nezaměstnaný
rodinné zázemí:	neúplná rodina	rodinné zázemí:	úplná rodina

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	ihned po narození
důvod:	nezletilá matka, která plní povinnou školní docházku

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	36 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	mateřská dovolená	povolání:	
stav:	rozvedená	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Tomáš (vnuk, svěřen dle §45 ZR)	5 let	

Rodina č. 6: Václav, nar. 2008

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	neuveden
věk při naroz. dítěte:	15 let	věk při naroz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	nezaměstnaná	povolání:	
rodinné zázemí:	jednostranný sirotek	rodinné zázemí:	

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	po narození
důvod:	nezletilost matky, péči převzala po narození babička dítěte

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	45 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	nezjištěno	vzdělání:	
povolání:	OSVČ	povolání:	
stav:	vdova	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 7: Bohumil, nar. 1993

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	30 let	věk při naroz. dítěte:	30 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	základní
povolání:	nezaměstnaná	povolání:	nezaměstnaný
rodinné zázemí:	úplná rodina	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	11 let
důvod:	nedostatečná péče matky, nevyhovující bytové podmínky, otec – závislý na alkoholu – o syna nejeví žádný zájem

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:		věk při převz. dítěte:	65 let
vzdělání:		vzdělání:	základní
povolání:		povolání:	starobní důchod
stav:		stav:	vdovec
příbuzenský vztah:		příbuzenský vztah:	děda
příprava:		příprava:	ne

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 8: Denisa, nar. 1992

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	21 let	věk při naroz. dítěte:	21 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	středoškolské
povolání:	mateřská dovolená	povolání:	nezjištěno
rodinné zázemí:	úplná	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	9 let
důvod:	nezájem rodičů o výchovu dítěte, opuštění dítěte

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	57 let	věk při převz. dítěte:	61 let
vzdělání:	vyučena	vzdělání:	vyučen
povolání:	starobní důchod	povolání:	starobní důchod
stav:	vdaná	stav:	ženatý
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	děda
příprava:	ne	příprava:	ne

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 9: Filip, nar. 2003

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	neuveden
věk při naroz. dítěte:	17 let	věk při naroz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	prodavačka	povolání:	
rodinné zázemí:	neúplná rodina	rodinné zázemí:	

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	ihned po narození
důvod:	nezletilost matky, matka dítě často opouštěla a ponechávala v péči babičky

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	47 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	mateřská dovolená	povolání:	
stav:	rozvedená	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Samuel (pěstounská péče) – viz následující tabulka	4 roky	

Rodina č. 9: Samuel, nar. 2006

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	neuveden
věk při naroz. dítěte:	16 let	věk při naroz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	nezjištěno	povolání:	
rodinné zázemí:	neúplná rodina	rodinné zázemí:	

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	ihned po narození
důvod:	nezletilost matky, užívání drog matkou

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	50 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	mateřská dovolená	povolání:	
stav:	rozvedená	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Filip – viz předchozí tabulka	7 let	

Rodina č. 10: Jan, nar. 2000

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	32 let	věk při naroz. dítěte:	38 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	základní
povolání:	prodavačka	povolání:	pokrývač
rodinné zázemí:	úplná rodina	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	11 měsíců
důvod:	matka opustila rodinu, otec nedokázal péči o dítě zajistit

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:	11 měsíců	věk dítěte:	13 měsíců
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	53 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	vyučena	vzdělání:	
povolání:	starobní důchod	povolání:	
stav:	vdova	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 11: Jana , nar. 1992

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	18 let	věk při naroz. dítěte:	19 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	vyučen
povolání:	pokladní	povolání:	opravář zem. strojů
rodinné zázemí:	úplná	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	13 let
důvod:	matka opustila rodinu

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	56 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	starobní důchod	povolání:	
stav:	vdova	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 12: Jaroslav, nar. 1995

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	18 let	věk při naroz. dítěte:	20 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	základní
povolání:	mateřská dovolená	povolání:	dělník
rodinné zázemí:	neúplná	rodinné zázemí:	úplná

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	5 let a 4 měsíce
důvod:	matka dítě sama předala do péče babičky

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	45 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	dělnice	povolání:	
stav:	rozvedená	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 13: Jaroslava, nar. 1995

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	35 let	věk při naroz. dítěte:	39 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	základní
povolání:	nezaměstnaná	povolání:	nezaměstnaný
rodinné zázemí:	úplná rodina	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	3 roky
důvod:	nedostatečná péče rodičů, ignorace potřeb dítěte

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:	3 roky	věk dítěte:	3,5 roku
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	68 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	střední ekonomické	vzdělání:	
povolání:	účetní	povolání:	
stav:	vdova	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Václav (v PP)	27 let	záškoláctví

Rodina č. 14: Lukáš, nar. 1997

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	neuveden
věk při naroz. dítěte:	19 let	věk při naroz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	nezaměstnaná	povolání:	
rodinné zázemí:	úplné	rodinné zázemí:	

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	8 měsíců
důvod:	matka odložila syna do dětského domova, soud rozhodl o předběžném opatření

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:	8 měsíců	věk dítěte:	10 měsíců
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	45 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	středoškolské	vzdělání:	
povolání:	účetní	povolání:	
stav:	rozvedená	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 15: Marek, nar. 2006

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	neuveden
věk při naroz. dítěte:	23 let	věk při naroz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	nezaměstnaná	povolání:	
rodinné zázemí:	nezjištěno	rodinné zázemí:	

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	po narození
důvod:	matka dítě opustila a přenechala v péči prarodičů

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	51 let	věk při převz. dítěte:	56let
vzdělání:	základní	vzdělání:	základní
povolání:	invalidní důchod	povolání:	částečný invalidní důchod
stav:	vdaná	stav:	ženatý
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	děda
příprava:	ne	příprava:	ne

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 16: Markéta, nar. 1994

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	24 let	věk při naroz. dítěte:	26 let
vzdělání:	SOU	vzdělání:	nezjištěno
povolání:	prodavačka	povolání:	dělník
rodinné zázemí:	nezjištěno	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	12 let
důvod:	matka odmítá děti vychovávat, otec je duševně nemocný

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	59 let	věk při převz. dítěte:	62 let
vzdělání:	nezjištěno	vzdělání:	nezjištěno
povolání:	starobní důchod	povolání:	starobní důchod
stav:	vdaná	stav:	ženatý
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	děda
příprava:	ne	příprava:	ne

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Petra – vnučka (do zletilosti v PP)	18 let	

Rodina č. 17: Patrik I., nar. 1996

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	neuveden
věk při naroz. dítěte:	19 let	věk při naroz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	t.č. ve výkonu trestu	povolání:	
rodinné zázemí:	úplná	rodinné zázemí:	

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	6 let
důvod:	matka odmítla vychovávat své dítě, chtěla ho umístit do dětského domova

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	49 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	středoškolské	vzdělání:	
povolání:	účetní	povolání:	
stav:	vdova	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ano	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 18: Patrik II. , nar. 1997

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	neuveden
věk při naroz. dítěte:	21 let	věk při naroz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	t.č. ve výkonu trestu	povolání:	
rodinné zázemí:	nezjištěno	rodinné zázemí:	

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	7 let
důvod:	matka se o dítě přestala zajímat, nepečovala o něj

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	46 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	invalidní důchod	povolání:	
stav:	vdova	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 19: Petr, nar. 1999

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		2009 zemřela	
biologický otec:			
věk při naroz. dítěte:	19 let	věk při naroz. dítěte:	21 let
vzdělání:	nezjištěno	vzdělání:	základní
povolání:	nezjištěno	povolání:	t.č. ve výkonu trestu
rodinné zázemí:	nezjištěno	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	10 let
důvod:	smrt matky, otec ve výkonu trestu odnětí svobody

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	48 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	středoškolské	vzdělání:	
povolání:	účetní	povolání:	
stav:	rozvedená	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 20: Petra II., nar. 2003

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	neuveden
věk při naroz. dítěte:	27 let	věk při naroz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	nezaměstnaná	povolání:	
rodinné zázemí:	neúplná	rodinné zázemí:	

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	3 roky
důvod:	matka nemá vytvořeny podmínky pro péči o dítě, opakovaně se dopouští trestné činnosti, opakovaně je odsouzena k trestu odnětí svobody

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	50 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	nezaměstnaná	povolání:	
stav:	rozvedená	stav:	
příbuzenský vztah:	babička	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Michaela – vnučka (dříve v PP, nyní v ústavní výchově)	15 let	záškoláctví, protiprávní jednání, drogy

Rodina č. 21: Dominik, nar. 1993

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		zemřela v r. 2001	
biologický otec:			
věk při naroz. dítěte:	39 let	věk při naroz. dítěte:	26 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	základní
povolání:	nezjištěno	povolání:	nezaměstnaný
rodinné zázemí:	úplná	rodinné zázemí:	úplná

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	8 let
důvod:	úmrtí matky

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	19 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	vyučena	vzdělání:	
povolání:	mateřská dovolená	povolání:	
stav:	svobodná	stav:	
příbuzenský vztah:	sestra	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Zach (vlastní dítě)	1,5 roku	

Rodina č. 22: František, nar. 1996

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka: zemřela 2007		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	38 let	věk při naroz. dítěte:	43 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	vyučen
povolání:	nezjištěno	povolání:	hasič
rodinné zázemí:	neúplná	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	11 let
důvod:	vážná choroba a následně smrt matky

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	29 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	vyučena	vzdělání:	
povolání:	manikérka	povolání:	
stav:	rozvedená	stav:	
příbuzenský vztah:	polorodá sestra	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Markéta - vlastní	11 let	

Rodina č. 23: Jiří, nar. 2002

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	43 let	věk při naroz. dítěte:	38 let
vzdělání:	základní	vzdělání:	základní
povolání:	nezjištěno	povolání:	nezaměstnaný
rodinné zázemí:	nezjištěno	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	7 let
důvod:	úmrtí matky

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:		věk při převz. dítěte:	28 let
vzdělání:		vzdělání:	vyučen
povolání:		povolání:	dělník
stav:		stav:	svobodný
příbuzenský vztah:		příbuzenský vztah:	bratr
příprava:		příprava:	ne

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Rodina č. 24: Blanka, nar. 1999

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:		biologický otec:	neuveden
věk při naroz. dítěte:	17 let	věk při naroz. dítěte:	
vzdělání:	základní	vzdělání:	
povolání:	nezaměstnaná	povolání:	
rodinné zázemí:	úplná rodina	rodinné zázemí:	

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	6 let
důvod:	nedostatečná péče matky, opuštění dítěte

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	21 let	věk při převz. dítěte:	
vzdělání:	nedokonč. středoškolské	vzdělání:	
povolání:	mateřská dovolená	povolání:	
stav:	svobodná	stav:	
příbuzenský vztah:	teta	příbuzenský vztah:	
příprava:	ne	příprava:	

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:
Radek	8 let	ne
Diana	1,5 roku	ne

Rodina č. 25: Kristýna, nar. 1993 a Markéta, nar. 1997

BIOLOGICKÁ RODINA			
biologická matka:	v r. 2009 zemřela	biologický otec:	
věk při naroz. dítěte:	23 let (27 let při narození Markéty)	věk při naroz. dítěte:	23 let (27 let při narození Markéty)
vzdělání:	vyučena	vzdělání:	nezjištěno
povolání:	nezaměstnaná	povolání:	nezjištěno
rodinné zázemí:	úplná rodina	rodinné zázemí:	nezjištěno

svěření dítěte do pěstounské péče	
věk dítěte:	Kristýna – 16 let, Markéta – 12let
důvod:	vážné onemocnění matky, následná smrt matky

NÁSLEDNÁ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA			
nařízena:		zrušena:	
věk dítěte:		věk dítěte:	
poznámka:			

PĚSTOUNSKÁ RODINA			
pěstounka:		pěstoun:	
věk při převz. dítěte:	35 let	věk při převz. dítěte:	33 let
vzdělání:	vyučena	vzdělání:	vyučen
povolání:	částečný invalidní důchod	povolání:	opravář zem. strojů
stav:	vdaná	stav:	ženatý
příbuzenský vztah:	teta	příbuzenský vztah:	manžel tety
příprava:	ne	příprava:	ne

ostatní děti v pěstounské rodině:		
jméno:	věk:	specifikace výchovných problémů dítěte:

Příloha č. 5

Rozhovor s pracovnící náhradní rodinné péče

Rozhovor měl podobu polostrukturovaného rozhovoru. Pracovnice náhradní rodinné péče oddělení sociálně právní ochrany dětí MěÚ Neratovice odpovídala na tyto otázky:

- 1) Setkáváte se při výkonu svého povolání s pěstounskými rodinami, které řeší výchovné problémy svěřených dětí?
- 2) Pokud ano, o jaké problémy se nejčastěji podle Vás jedná?
- 3) Jakou máte zkušenost se spoluprací pěstounů při řešení výchovných problémů dětí?